

ການເຮັດໃຫ້ໄຟຟ້ານໍ້າຕົກ ມີຄວາມຍືນຍົງຂຶ້ນ ?

ວິທີການໃນການວັດແທກຄວາມຍືນຍົງ ນໍາພາໂດຍກອງປະຊຸມ
ປະເມີນຄວາມຍືນຍົງຂອງໄຟຟ້ານໍ້າຕົກ

Tira Foran

M-POWER
Mekong Program on Water
Environment and Resilience

ການເຮັດໃຫ້ໄຟຟ້ານໍ້າຕົກ ມີຄວາມຍືນຍົງຂຶ້ນ ?

ວິທີການໃນການວັດແທກຄວາມຍືນຍົງ ນໍາພາໂດຍກອງປະຊຸມ
ປະເມີນຄວາມຍືນຍົງຂອງໄຟຟ້ານໍ້າຕົກ

ໂດຍ

Tira Foran

ຫ້ອງການຄົ້ນຄວ້າວຽກງານດ້ານສັງຄົມ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມ, ຄະນະສັງຄົມສາດ,
ມະຫາວິທະຍາໄລ ຊຽງໃໝ່

ການຮັບຮູ້

ຜູ້ອຽນເອກະສານ ອໍ້ສະແດງຄວາມຂອບໃຈຕໍ່ Helen Locher, John Dore, Louis lebel, and Kate Lazarus ສໍາລັບຄໍາເຫັນທີ່ເປັນປະໂຫຍດ ຊຶ່ງຕົນໄດ້ຮັບຈາກພວກເຂົາເຈົ້າ.

ການເຮັດໃຫ້ໄຟຟ້ານໍ້າຕົກ ມີຄວາມຍືນຍົງຂຶ້ນ ?

ວິທີການໃນການວັດແທກຄວາມຍືນຍົງ ນໍາພາໂດຍກອງປະຊຸມ
ປະເມີນຄວາມຍືນຍົງຂອງໄຟຟ້ານໍ້າຕົກ

ໂດຍ Tira Foran

ຫ້ອງການຄົ້ນຄວ້າວຽກງານດ້ານສັງຄົມ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມ, ຄະນະສັງຄົມສາດ, ມະຫາວິທະຍາໄລ ຊຽງໃໝ່

ແປໂດຍ: ທ. ສີຫວັດ ແສງດວງຈັນ

ກວດກາການແປ ໂດຍ: Nathan Badenoch

© ລິຂະສິດ 2010

ທຸກສິດທິແມ່ນໄດ້ຮັບການປົກປ້ອງ. ບໍ່ມີສ່ວນໃດໜຶ່ງ ຂອງເອກະສານສະບັບນີ້ ຈະສາມາດນໍາໄປຜະລິດໃໝ່ ໃນຮູບແບບ
ຫລື ວິທີການໃດໜຶ່ງ ໂດຍບໍ່ໄດ້ຮັບອະນຸຍາດ ຢ່າງເປັນລາຍລັກອັກສອນ ຈາກເຈົ້າຂອງລິຂະສິດ ແລະ ຜູ້ຈັດພິມ

ຝົມຕັ້ງທີ່ໜຶ່ງ 2010

1	ປະຫວັດຄວາມເປັນມາ.....	2
2	ວິທີການກ່ຽວກັບຄວາມຍິນຍົງ ທີ່ນໍາພາໂດຍພາກອຸດສາຫະກຳ.....	5
3	ວິທີການກ່ຽວກັບການຕີລາຄາປະເມີນຜົນ ຄວາມຍິນຍົງຂອງໄຟຟ້ານໍ້າຕົກຈະສາມາດນໍາໃຊ້ໄດ້ຄືແນວໃດ ?	6
4	ບັນຫາທີ່ສໍາຄັນສໍາລັບ ເຂດພາກພື້ນແມ່ນໍ້າຂອງ	9
5	ຂໍ້ຈຳກັດ ແລະ ຄວາມເປັນໄປໄດ້ຂອງຮ່າງເອກະສານ (ອ ກ ຄ ຟ)	18
	ພາກສະຫຼຸບ	20
	ເອກະສານອ້າງອີງ	23

ຈຸດປະສົງຂອງເອກະສານສະບັບນີ້ ແມ່ນເພື່ອຍົກລະດັບຄວາມເຂົ້າໃຈກ່ຽວກັບຮ່າງເອກະສານວິທີການຕີລາຄາຄວາມຍືນຍົງຂອງໄຟຟ້ານໍ້າຕົກ (ອ ວ ຄ ຟ). ຮ່າງເອກະສານວິທີການ (ອ ວ ຄ ຟ) 2009 ແມ່ນຖືກອອກແບບຂຶ້ນມາ ເພື່ອເປັນເຄື່ອງມື ວັດແທກຄວາມຍືນຍົງ ທີ່ສາມາດນໍາໃຊ້ໃນພາກປະຕິບັດຕົວຈິງ ເຊິ່ງຈະຖືກຮັບຮອງ ໂດຍຫລາຍພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ, ລວມທັງອົງການຈັດຕັ້ງສັງຄົມ.

ເອກະສານສະບັບນີ້ ໄດ້ຮັບ ການວິໄຈບັນຫາແບບເອກະລາດ. ພວກເຮົາໄດ້ສົມທຽບເອກະສານ ເພື່ອຊ່ວຍ ການຕັດສິນໃຈຂອງຄະນະກຳມະການ ໂລກກ່ຽວກັບເຂື່ອນໄຟຟ້າ. ພວກເຮົາເຫັນໃສ່ປະເດັນທີ່ຕ້ອງໄດ້ມີການຄົ້ນຄິດ ແລະ ປຶກສາຫາລືເພີ່ມເຕີມ. ກອງປະຊຸມກ່ຽວກັບການຕີລາຄາຄວາມຍືນຍົງຂອງໄຟຟ້ານໍ້າຕົກ ຍືນດີຮັບເອົາຄໍາເຫັນຈາກປະຊາຊົນກ່ຽວກັບຮ່າງ (ອ ວ ຄ ຟ) ຈົນຮອດເດືອນ ພະຈິກ 2009.

ເຂື່ອນໄຟຟ້ານໍ້າຕົກຂະໜາດໃຫຍ່ ບໍ່ແມ່ນມີຈຸດປະສົງເພື່ອຜະລິດພະລັງງານເທົ່ານັ້ນ, ແຕ່ຍັງມີການສ້າງບັນຫາຢ່າງຫລວງຫລາຍ ທີ່ຕ້ອງໄດ້ຖືກຖຽມກັນ. ລັດຖະບານ ແລະ ບໍລິສັດພະລັງງານເຫັນຄວາມສາມາດກ່ຽວກັບການຫັບປ່ຽນການໄຫລຂອງນໍ້າ ໃຫ້ເປັນໄຟຟ້າ ເຊິ່ງເປັນແຫຼ່ງລາຍຮັບທາງດ້ານເສດຖະກິດທີ່ມີຄ່າ. ມີບາງພາກສ່ວນ ວິຈານ ວ່າເຂື່ອນຂະໜາດໃຫຍ່ຢູ່ໃນເຂດພາກພື້ນແມ່ນໍ້າຂອງ ແມ່ນມີຄວາມຕິດພັນກັບບັນຫາຜົນກະທົບທາງລົບທີ່ຮ້າຍແຮງ ແລະ ສ່ວນຫລາຍແມ່ນບໍ່ສາມາດແກ້ໄຂໄດ້ ເຊິ່ງເກີດຂຶ້ນຕໍ່ລະບົບນິເວດ ແລະ ປະຊາຊົນຜູ້ທີ່ມີຄວາມບອບບາງ (Molle et al. 2009).

ໃນສະພາບທີ່ ລະບຽບການ ຂອງລັດບໍ່ມີຄວາມເຂັ້ມແຂງພໍ ຫລື ຂາດສິ່ງຈູງໃຈທາງດ້ານເສດຖະກິດ ທີ່ຈະແຈ້ງເພື່ອປັບປຸງການປະຕິບັດວຽກງານທາງດ້ານສິ່ງແວດລ້ອມ ແລະ ສັງຄົມ, ຈະສາມາດເຮັດຫຍັງໄດ້ ? ວິທີການໜຶ່ງແມ່ນມີການລິເລີ້ມ ໂດຍການເຊື່ອເຊີນໃຫ້ຜູ້ຜັດທະນາໂຄງການ ແລະ ພາກສ່ວນອື່ນ ທີ່ມີຄວາມສົນໃຈຕໍ່ໂຄງການ ນາປະເມີນຕີລາຄາຄວາມຍືນຍົງຂອງການພັດທະນາໄຟຟ້ານໍ້າຕົກ ດ້ວຍວິທີການແບບພາວະວິໄສ. ບົດຄວາມຫຍໍ້ດັ່ງກ່າວນີ້ໄດ້ສະເໜີ ວິທີການໃນການຕີລາຄາປະເມີນຜົນໄຟຟ້ານໍ້າຕົກ ເຊິ່ງໄດ້ຮັບການສະໜັບສະໜູນ ໂດຍສະມາຄົມໄຟຟ້ານໍ້າຕົກສາກົນ (IHA).

ໃນປີ 2007 (IHA) ໂດຍການຮ່ວມມືກັບກອງທຶນສັດປ່າໂລກ (WWF) ແລະ ອົງການອານຸລັກຊັບພະຍາກອນທຳມະຊາດ (TNC) ໄດ້ຈັດຕັ້ງ “ກອງປະຊຸມຕີລາຄາປະເມີນຜົນກ່ຽວກັບຄວາມຍືນຍົງຂອງໄຟຟ້ານໍ້າຕົກ” (HSAP). ຈຸດສຸມຂອງກອງປະຊຸມ ແມ່ນເພື່ອຫຼຸດລຽມແລະ ໃຫ້ຄໍາເຫັນແນະນໍາ ໃນການປັບປຸງ ວິທີການກ່ຽວກັບຕີລາຄາປະເມີນຜົນຄວາມຍືນຍົງທີ່ມີຢູ່ແລ້ວຂອງ (IHA 2006).¹

ກອງປະຊຸມດັ່ງກ່າວ ໄດ້ລວມເອົາຕົວແທນ ຈາກພາກອຸດສາຫະກຳ, ລັດຖະບານ ແລະ ສີ່ ອົງການຈັດຕັ້ງ ໃນລະດັບສາກົນທີ່ບໍ່ຂຶ້ນກັບລັດຖະບານ.² ໃນໄລຍະປີ 2008 ຫາ 2009 ສະມາຊິກຂອງ (HSAP). ໄດ້ດຳເນີນວຽກງານຮ່ວມກັນ ເພື່ອກຳນົດຄືນກ່ຽວກັບວິທີຕີລາຄາປະເມີນຜົນ ໂດຍມີເປົ້າໝາຍ ເພື່ອກຳນົດຈຸດປະສົງໃນການດຳເນີນວຽກງານ ແລະ ເຄື່ອງມື ທີ່ເປັນປະໂຫຍດ. ໃນເດືອນ ສິງຫາ 2009, ກອງປະຊຸມໄດ້ອອກຮ່າງເອກະສານສຳຄັນກ່ຽວກັບວິທີການຕີລາຄາປະເມີນຜົນ ຄວາມຍືນຍົງຂອງໄຟຟ້ານໍ້າຕົກ (Draft HSAP ຮ່າງ (ອ ວ ຄ ຟ)) (HSAP 2009a). ຮ່າງເອກະສານດັ່ງກ່າວແມ່ນຜົນ ຂອງການເຈລະຈາ ໂດຍອີງມະຕິຕົກລົງທີ່ເປັນເອກະສັນຂອງສະມາຊິກຂອງກອງປະຊຸມທັງໝົດ.

ວຽກງານຂອງກອງປະຊຸມ ສາມາດດຶງດູດການສະໜັບສະໜູນ ແລະ ການວິຈານທີ່ເປັນປະໂຫຍດ ຈາກຫລາຍພາກສ່ວນ. ຈຸດປະສົງຂອງເອກະສານປຶກສາຫາລືສະບັບນີ້ ແມ່ນເພື່ອເພີ່ມຄວາມເຂົ້າໃຈຂອງພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກ່ຽວກັບ ຮ່າງ (ອ ວ ຄ ຟ). ພວກເຮົາຫົບຫວນເບິ່ງວິທີການຂອງ (ອ ວ ຄ ຟ) ຄວາມຍືນຍົງ ແລະ ສົມທຽບ ກັບລະບົບການຕີລາຄາ ຂອງຄະນະກຳມະການເຂື່ອນລະດັບໂລກ. ພວກເຮົາເຫັນໃສ່ປະເດັນຕ່າງໆ ທີ່ຢູ່ໃນຮ່າງສະບັບນີ້ (ອ ວ ຄ ຟ) ຊຶ່ງຕ້ອງໄດ້ມີການຄົ້ນຄິດ ແລະ ປຶກສາຫາລືເພີ່ມເຕີມ.

1 ປະຫວັດຄວາມເປັນມາ

ອາດຈະເວົ້າໄດ້ວ່າ ລະບົບໃນການເຮັດການຕັດສິນໃຈ ທີ່ມີຄວາມສົມບູນ ຮອບດ້ານ, ມີເນື້ອໃນ ແລະ ມີຄາດຫວັງສູງ ສຳລັບໂຄງການກ່ຽວກັບນ້ຳ ແລະ ການຜະລິດພະລັງງານ ແມ່ນລະບົບຕັດສິນໃຈທີ່ສ້າງຂຶ້ນ ໂດຍຄະນະກຳມະການວ່າ ດ້ວຍເຂື່ອນລະດັບໂລກ. ເພື່ອໃຫ້ມີຄວາມເຂົ້າໃຈກ່ຽວກັບວິທີການໃນປັດຈຸບັນຂອງ (ອ ວ ຄ ຟ) ແລະ ຜົນຂອງການນຳໃຊ້ຂອງມັນ, ກ່ອນອື່ນໝົດເຫັນວ່າຈະມີປະໂຫຍດທີ່ສຸດ ທີ່ຕ້ອງທົບທວນ ລະບົບຊ່ວຍການຕັດສິນໃຈຂອງຄະນະກຳມະການ ວ່າດ້ວຍເຂື່ອນລະດັບໂລກ. ຄະນະກຳມະການວ່າດ້ວຍເຂື່ອນລະດັບໂລກ ເປັນການຈັດຕັ້ງຂະໜາດໃຫຍ່ ຂອງຫລາຍພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ ເຊິ່ງມີ ຂະບວນການໃນການດຳເນີນວຽກງານ ມາຕັ້ງແຕ່ປີ 1998 ຫາ 2000. ຂະບວນການດັ່ງກ່າວ ໄດ້ມີການທົບທວນປະສິດຕິພາບຂອງເຂື່ອນຂະໜາດໃຫຍ່ ໂດຍເບິ່ງຕາມຈຸດປະສົງຂອງຜົນໄດ້ຮັບ ທາງດ້ານເສດຖະກິດ ແລະ ສັງຄົມ.

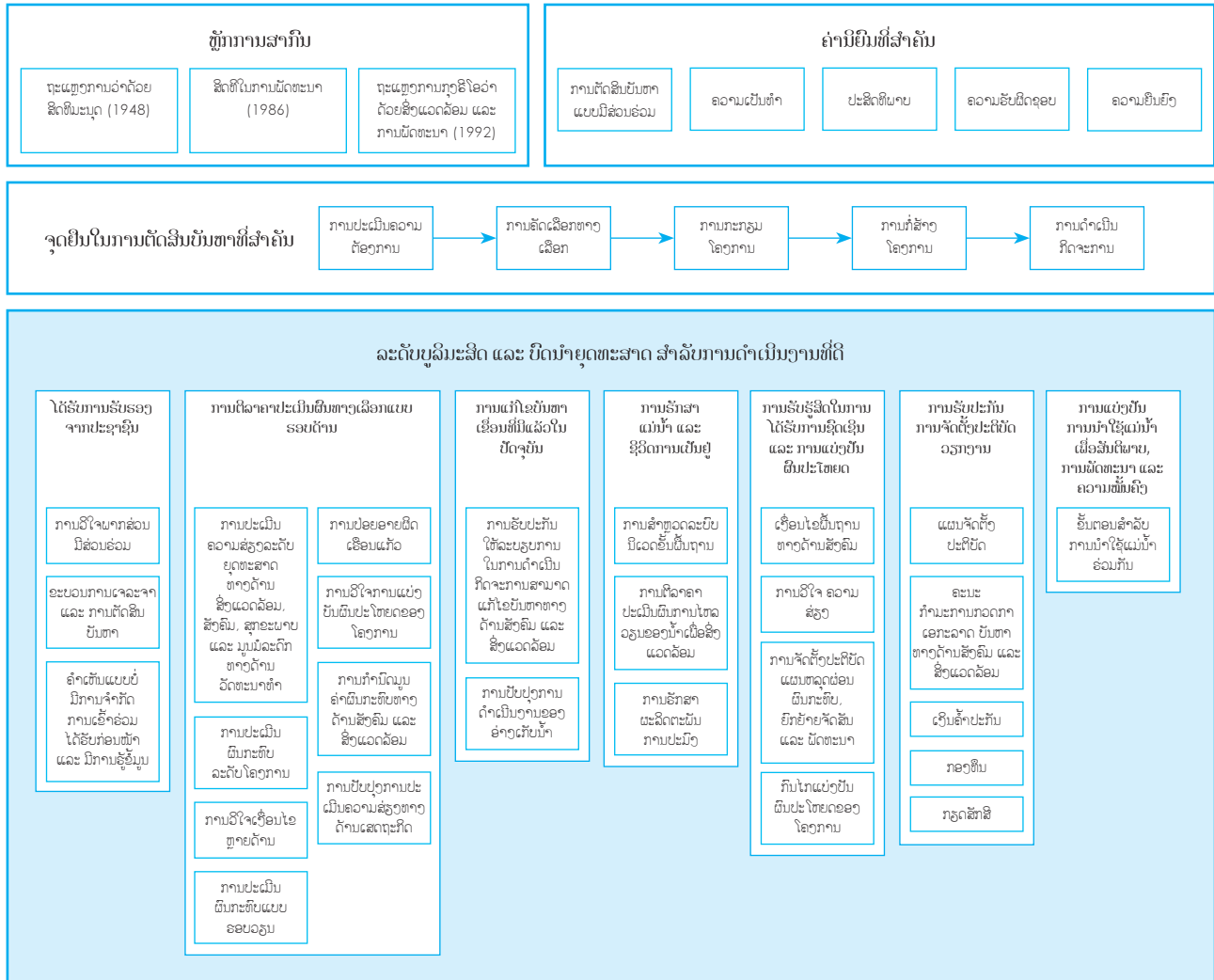
ຄະນະກຳມະການວ່າດ້ວຍເຂື່ອນລະດັບໂລກ ລວມມີກຳມະການຜູ້ຊ່ຽວຊານ ຈຳນວນ 12 ຄົນ, ເຊິ່ງລວມເອົາຕົວແທນ ຈາກອຸດສາຫະກຳໄຟຟ້ານ້ຳຕົກ, ອົງການຈັດຕັ້ງສັງຄົມ, ປະຊາຊົນທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບ, ລັດຖະບານ ແລະ ສະຖາບັນການສຶກສາ. ຄະນະກຳມະການດັ່ງກ່າວ ໄດ້ຮັບການສະໜັບສະໜູນຈາກ ກອງເລຂາ ລະດັບນິອາຊີບ ເຊິ່ງມີສະມາຊິກ 10 ຄົນ ແລະ ມີການລາຍງານ ຄວາມຄືບໜ້າໃນວຽກງານຂອງຕົນ ໃຫ້ແກ່ກອງປະຊຸມຂອງພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ ເຊິ່ງລວມເອົາ 68 ການຈັດຕັ້ງ (ໜຶ່ງໃນນັ້ນແມ່ນ IHA).

ຄະນະກຳມະການວ່າດ້ວຍເຂື່ອນລະດັບໂລກ ໄດ້ມີການສຶກສາຄົ້ນຄວ້າເຂື່ອນ 7 ແຫ່ງ ແລະ 3 ປະເທດ ທີ່ມີການສ້າງເຂື່ອນ ຢ່າງເລິກເຊິ່ງ ແລະ ໄດ້ມີການຈັດຜົນ ເອກະສານທາງດ້ານວິຊາການ ຈຳນວນ 130 ສະບັບ. ຄະນະກຳມະການດັ່ງກ່າວ ໄດ້ມີການດຳເນີນການປຶກສາຫາລື ຢູ່ພາກຕ່າງໆຂອງໂລກ ຊຶ່ງມີຜູ້ເຂົ້າຮ່ວມ 1,400 ຄົນ ແລະ ໄດ້ຮັບເອກະສານ ຈາກຜູ້ຊ່ຽວຊານ ແລະ ປະຊາຊົນຈຳນວນ 950 ສະບັບ (World Commission on Dams 2000). ເຖິງຫ້າຍປີ

2000, ຄະນະກຳມະການດັ່ງກ່າວໄດ້ສ້າງ ລະບົບຕັດສິນບັນຫາ ທີ່ມີຄວາມ ຮອບດ້ານ ແລະ ມີເນື້ອໃນສົມບູນທີ່ສຸດ ສຳລັບໂຄງການນ້ຳ ແລະ ພະລັງງານ ຊຶ່ງມີບ່ອນອີງທີ່ເປັນພື້ນຖານ ທາງດ້ານຄວາມຮູ້ ທີ່ສາມາດເຂົ້າເຖິງໄດ້.

ລະບົບການຕັດສິນບັນຫາດັ່ງກ່າວ ແມ່ນອີງໃສ່ຂໍ້ມູນທີ່ຜິບເຫັນ ໂດຍຄະນະ ກຳມະການດັ່ງກ່າວກ່ຽວກັບປະສິດຕິພາບ ຂອງເຂື່ອນຂະໜາດໃຫຍ່. ຂໍ້ມູນສຳຄັນທີ່ຜິບເຫັນໄດ້ຊີ້ໃຫ້ເຫັນວ່າເຂື່ອນຂະໜາດໃຫຍ່ ສ່ວນ ຫລວງຫລາຍແລ້ວແມ່ນມີຄວາມລົ້ມເຫລວ ໃນການຕອບສະໜອງຜົນປະໂຫຍດ ແລະ ສ້າງຜົນກະທົບທີ່ເປັນທຳ. ຄະນະກຳມະການວ່າດ້ວຍເຂື່ອນລະດັບ ໂລກ ໄດ້ຊຸກຍູ້ໃຫ້ມີການນຳໃຊ້ລະບົບການຕັດສິນບັນຫາແບບໃໝ່ຂອງຕົນ ຊຶ່ງເປັນວິທີການກ່ຽວກັບການພັດທະນາທາງດ້ານເສດຖະກິດ ແລະ ສັງຄົມ ຊຶ່ງໃນນັ້ນສິດທິຂອງປະຊາຊົນ ແລະ ຜົນລະເນືອງທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບ ຈາກໂຄງການຕ້ອງເປັນຈຸດສຸມຂອງວຽກງານ. ວິທີການດັ່ງກ່າວນີ້ ແມ່ນມີ ຄວາມສອດຄ່ອງກັບເປົ້າໝາຍໃນການພັດທະນາຂອງອົງການສະຫະປະຊາຊາດ (Dubash et al. 2001: 100). ສິດທິຂອງປະຊາຊົນໃນການພັດທະນາ ພ້ອມທັງສິດທິມະນຸດພື້ນຖານຂອງພວກເຂົາເຈົ້າຕ້ອງໄດ້ຮັບການປົກປ້ອງ. ຄະນະກຳມະການວ່າດ້ວຍເຂື່ອນລະດັບໂລກ ໄດ້ອ້າງເຫດຜົນວ່າ ຕ້ອງໄດ້ມີການ ປະຕິບັດວຽກງານຕາມ 7 ເປົ້າໝາຍຂອງການພັດທະນາ. ວຽກງານບູລິມະສິດໃນ ລະດັບຍຸດທະສາດດັ່ງກ່າວນີ້ ລວມເອົາ: ການໄດ້ຮັບການຮັບຮອງຂອງປະຊາຊົນ, ການຕິລາຄາປະເມີນຜົນຫາງເລືອກແບບຮອບດ້ານ, ຄວາມຍືນຍົງຂອງການ ດຳລົງຊີວິດ ແລະ ການແບ່ງບັນຜົນປະໂຫຍດ (ເບິ່ງຮູບພາບທີ່ ໜຶ່ງ). ເພື່ອຊ່ວຍ ຈັດຕັ້ງປະຕິບັດ 7 ວຽກງານບູລິມະສິດໃນລະດັບຍຸດທະສາດ, ຄະນະກຳມະການ ວ່າດ້ວຍເຂື່ອນລະດັບໂລກໄດ້ອອກ “ບົດນຳກ່ຽວກັບການດຳເນີນວຽກງານທີ່ດີ” ຈຳນວນ 26 ສະບັບ.

ຮູບພາບທີ່ ໜຶ່ງ ລະບົບຕັດສິນບັນຫາ ຂອງຄະນະກຳມະການເອື້ອມສາກົນ

ແຫຼ່ງຂໍ້ມູນ : Dore et al. (2004)

ການເຮັດໃຫ້ໄຟຟ້ານໍ້າຕົກ ມີຄວາມຍິນຍົງຂຶ້ນ ?

ຕາມການຖືກຖຽມກັນແລ້ວ, ເຫັນວ່າ ລະບົບການຕັດສິນບັນຫາຂອງຄະນະ ກຳມະການວ່າດ້ວຍເອື້ອນລະດັບໂລກ ໄດ້ກາຍມາເປັນລະບົບການຕັດສິນບັນຫາທີ່ ຖືກນຳໃຊ້ຫລາຍທີ່ສຸດຢູ່ໃນໂລກ

ສຳລັບການຕີລາຄາຄວາມຍືນຍົງຂອງເອື້ອນຂະໜາດໃຫຍ່ໃດໜຶ່ງ ທີ່ຕ້ອງການ ຂາຍສິນເຊື້ອທາງດ້ານກາກບອນ ຢູ່ໃນລະບົບການສຳຖາກກບອນຂອງສະຫະພັນ ຢູໂລບ ແມ່ນຕ້ອງໄດ້ປະຕິບັດຕາມລະບົບການດຳເນີນວຽກງານຂອງຄະນະ ກຳມະການວ່າດ້ວຍເອື້ອນລະດັບໂລກ (International Rivers 2008). ທະນາຄານໂລກ, ອົງການສົ່ງອອກທາງດ້ານສິນເຊື້ອ ແລະ ສະມາຊິກ ຂອງສະມາຄົມໄຟຟ້ານຳຕົກສາກົນ ໄດ້ມີການຮັບຮອງວຽກງານບູລິມະສິດລະດັບ ຍຸດທະສາດ ຂອງຄະນະກຳມະການວ່າດ້ວຍເອື້ອນລະດັບໂລກ ແຕ່ມີທັດສະນະແຕກ ຕ່າງກັນກ່ຽວກັບບົດນຳສະເພາະຂອງຄະນະກຳມະການວ່າດ້ວຍເອື້ອນລະດັບໂລກ.

ການວິຈານທີ່ສຳຄັນດ້ານໜຶ່ງ ຕໍ່ລະບົບຕັດສິນບັນຫາຂອງຄະນະກຳມະການວ່າ ດ້ວຍເອື້ອນລະດັບໂລກ ແມ່ນລະບົບການຕັດສິນບັນຫາດັ່ງກ່າວໃຊ້ເວລາ ແລະ ມີຄວາມຫຍຸ້ງຍາກຫລາຍເກີນໄປ ສຳລັບປະເທດທີ່ຈະສ້າງເອື້ອນ ຊຶ່ງອາດຈະມີ ຄວາມຈຳເປັນອັນຮີບດ່ວນ. ຕົວຢ່າງ: ຄະນະກຳມະການວ່າດ້ວຍເອື້ອນລະດັບໂລກ ຮຽກຮ້ອງໃຫ້ມີ “ການຮັບຮອງຂອງປະຊາຊົນທີ່ສາມາດສະແດງໃຫ້ເຫັນໄດ້” (FPIC) ຕໍ່ການຕັດສິນບັນຫາທັງໝົດທີ່ສຳຄັນ, ໂດຍໄດ້ຮັບການຕັດສິນບັນຫາ ຜ່ານການເຈລະຈາທີ່ເປັນທຳ ແລະ ມີສ່ວນຮ່ວມຂອງທຸກພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ. ຄະນະກຳມະການວ່າດ້ວຍເອື້ອນລະດັບໂລກ ຍັງຮຽກຮ້ອງໃຫ້ມີ “ການເຫັນດີທີ່ບໍ່ ມີຄ່າໃຊ້ຈ່າຍ, ມີຮັບຮອງລ່ວງໜ້າ ແລະ ໄດ້ຮັບອຸ້ມຍຸນລ່ວງໜ້າ” ຂອງປະຊາຊົນ ເຜົ່າຜູ້ເມືອງ ແລະ ຊົນຊາດຊົນເຜົ່າ, ຊຶ່ງອາດຈະໄດ້ຮັບ ໂດຍຜ່ານ ອົງການທີ່ເປັນຕົວແທນແບບເປັນທາງການ ແລະ ແບບບໍ່ເປັນທາງການ ຂອງ ພວກເຂົາເຈົ້າ (WCD 2000:219-220). ຜູ້ພັດທະນາໂຄງການ ໄດ້ແຍ້ງວ່າ

ອໍ້ສະເໝີແນະນຳດັ່ງກ່າວ ໃຫ້ສິດໃນການອັດຄານໂຄງການພັດທະນາ ແກ່ຊົນ ເຜົ່າສ່ວນນ້ອຍ, ທາງກົງກັນອ້າມ ປະຊາຊົນທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບຈາກໂຄງການ ແລະ ອົງການທີ່ບໍ່ແມ່ນໜ່ວຍງານຂອງລັດຖະບານ ທີ່ເຮັດວຽກກ່ຽວກັບການ ພັດທະນາ ແມ່ນສະໜັບສະໜູນຫຼັກການດັ່ງກ່າວ. ພວກເຂົາເຈົ້າເຫັນວ່າ (FPIC) ເປັນຂະບວນການແບບຕໍ່ເນື່ອງ ເພື່ອສ້າງ ແລະ ຮັກສາ ອໍ້ຕົກລົງລະຫວ່າງຜູ້ ສະໜັບສະໜູນໂຄງການ ແລະ ຕົວແທນຂອງປະຊາຊົນ ໝົດທຸກຄົນ ທີ່ໄດ້ຮັບຜົນ ກະທົບ ຈາກອ່າງເກັບນ້ຳ ຫລື ເອື້ອນກັນນ້ຳ, ບໍ່ແມ່ນສະເພາະແຕ່ປະຊາຊົນ ເຜົ່າ ຜູ້ເມືອງ (Dubash et al. 2001; Simon 2009).

ໂດຍສັງລວມແລ້ວ, ຄະນະກຳມະການວ່າດ້ວຍເອື້ອນລະດັບໂລກ ໄດ້ສະເໜີໃຫ້ມີ ມາດຕະຖານສູງກ່ຽວກັບການຫົບຫວນເອື້ອນໃນປັດຈຸບັນ ແລະ ເອື້ອນທີ່ວາງແຜນ ໄວ້ ເພື່ອແກ້ໄຂບັນຫາທີ່ສ້າງຄາ ຫຼື ບັນຫາຢູ່ໃນບັນດາໂຄງການທີ່ມີຢູ່ໃນປັດຈຸບັນ. ອໍ້ສະເໝີແນະນຳຂອງຄະນະກຳມະການວ່າດ້ວຍເອື້ອນລະດັບໂລກ, ຖ້າຖືກຈັດ ຕັ້ງປະຕິບັດ, ຈະເຮັດໃຫ້ການຕັດສິນບັນຫາຊັກຊ້າລົງ ຍ້ອນວ່າອໍ້ສະເໝີແນະນຳ ດັ່ງກ່າວ ໄດ້ຮຽກຮ້ອງໃຫ້ມີການຕີລາຄາຄືນໃໝ່ ຕໍ່ເອື້ອນຂະໜາດໃຫຍ່ທຸກແຫ່ງ ໂດຍເບິ່ງບັນຫາໃນຫລາຍດ້ານທີ່ແຕກຕ່າງກັນ. ຄະນະກຳມະການວ່າດ້ວຍເອື້ອນ ລະດັບໂລກ ໄດ້ແຍ້ງວ່າ ປະຊາຊົນທົ່ວໄປ ມີສິດໃນການເຂົ້າຮ່ວມໃນການຕັດສິນ ບັນຫາແບບໂດຍກົງ ແລະ ເປັນເຈົ້າການກ່ຽວກັບພະລັງງານ, ນ້ຳ ແລະ ເອື້ອນ. ອໍ້ສະເໝີແນະນຳດັ່ງກ່າວມີສາມາດຕີລາຄາໄດ້ວ່າ ມັນຈະນຳໄປສູ່ການປ່ຽນ ແປງກ່ຽວກັບວິທີການໃນການວາງແຜນ ແລະ ການຮັບຮອງ ວຽກງານທີ່ມີຢູ່ ໃນປັດຈຸບັນ. ຢູ່ໃນຫຼາຍປະເທດ, ການປ່ຽນແປງດັ່ງກ່າວ ອາດຈະໃຊ້ເວລາເປັນ ໄລຍະຍາວ ເພື່ອໃຫ້ສາມາດຮັບຮອງໄດ້. ມັນຮຽກຮ້ອງໃຫ້ມີການຄົ້ນຄວ້າວິໃຈ, ປຶກສາຫາລື ແລະ ຖືກຖຽມກັນ ລະຫວ່າງຂະແໜງການຂອງລັດ ແລະ ພາກເອກະ ຊົນ ແລະ ອົງການຈັດຕັ້ງຕ່າງໆ ຂອງສັງຄົມ.

2 ວິທີການກ່ຽວກັບຄວາມຍິນຍົງ ທີ່ນໍາພາໂດຍພາກອຸດສາຫະກຳ

ວິທີການຂອງສະມາຄົມເອື້ອນສາກົນ (IHA) ແມ່ນເລີ່ມດ້ວຍການອ້າງອີງວ່າ ໂຄງການໄຟຟ້ານໍ້າຕົກທຸກຂະໜາດ ໄດ້ສະໜອງແຫຼ່ງພະລັງງານທີ່ມີປະສິດທິພາບສູງ ແລະ ບໍ່ສ້າງມົນລະພິດໃຫ້ແກ່ໂລກ. (International Hydropower Association 2003). ຢູ່ໃນຫຼາຍຈຸດ ເຫັນວ່າວິທີການຂອງພາກອຸດສາຫະກຳ ມີຄວາມຄ້າຍຄືກັນກັບ ວິທີການຂອງຄະນະກຳມະການວ່າດ້ວຍເອື້ອນລະດັບໂລກ. (IHA) ສະໜັບສະໜູນຄ່ານິຍົມ ແລະ ຫຼັກການດ້ານຍຸດທະສາດ ຕົ້ນຕໍຂອງຄະນະກຳມະການວ່າດ້ວຍເອື້ອນລະດັບໂລກ. ມັນສະໜັບສະໜູນ “ຫຼັກການກ່ຽວກັບຂະບວນການວາງແຜນແບບຮອບດ້ານ, ການຕິລາຄາປະເມີນຜົນທາງເລືອກແບບຮອບດ້ານ, ການພັດທະນາທີ່ມີຜົນປະໂຫຍດສູງສຸດ ແລະ ການຄຸ້ມຄອງ ທີ່ມີຄວາມຮັບຜິດຊອບຕໍ່ວຽກງານ” ພ້ອມທັງ “ການພິຈາລະນາຄວາມເປັນທຳຕໍ່ສັງຄົມ ໃນທຸກອັ້ນຕອນໃນການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດໂຄງການ ໂດຍຜ່ານໂຄງການ ປຶກສາຫາລືກັບຊຸມຊົນຕາມການວາງແຜນໄວ້” (IHA 2003: 12, 94).

ຫຼັກການຂອງ (IHA) ກ່ຽວກັບການວາງແຜນ ລວມເອົາ: ການອອກແບບດ້ວຍການເບິ່ງໂລກໃນແງ່ດີ ໂດຍມີການເບິ່ງບັນຫາແຕ່ລະດ້ານ. ການເບິ່ງໂລກໃນແງ່ດີ ໃນທີ່ນີ້ໝາຍເຖິງ ຄວາມເຊື່ອທີ່ວ່າ ໂຄງການພະລັງງານທີ່ດີ ສາມາດຊອກຫາໄດ້ ແລະ ກໍ່ສ້າງຂຶ້ນໄດ້ ແລະ ໄດ້ມີການຊີ້ໃຫ້ເຫັນບັນຫາທາງດ້ານສິ່ງແວດລ້ອມ ແລະ ສັງຄົມ ທີ່ມີຄວາມສະລັບຊັບຊ້ອນຢ່າງເປັນໜ້າເຜິ່ງພໍໃຈ ແລະ ສາມາດແກ້ໄຂໄດ້. ການເບິ່ງບັນຫາ ແຕ່ລະດ້ານ ໝາຍເຖິງແນວຄວາມຄິດ ເພື່ອບັນລຸການດຳເນີນວຽກງານທີ່ດີ ແຕ່ບໍ່ໝາຍຄວາມວ່າ ຈະຕິພົດທຸກດ້ານ (IHA 2003: 95).

3 ວິທີການກ່ຽວກັບການຕີລາຄາປະເມີນຜົນ ຄວາມຍືນຍົງ ຂອງໄຟຟ້ານໍ້າຕົກຈະສາມາດນໍາໃຊ້ໄດ້ຄືແນວໃດ ?

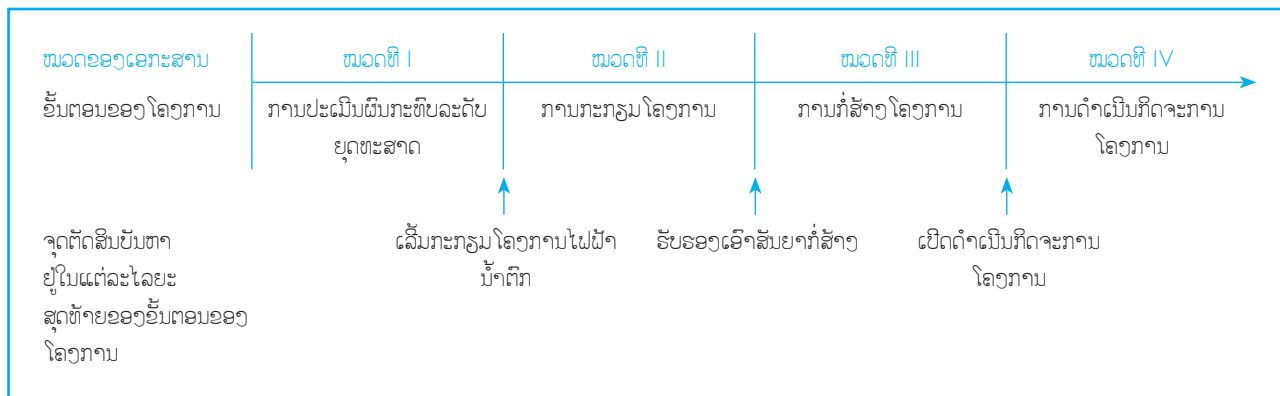
(ອ ວ ຄ ຟ) ແມ່ນມີຈຸດປະສົງສ້າງເປັນບົດນໍາ ໃນການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດວຽກງານ ຕົວຈິງ ເພື່ອເຮັດໃຫ້ໂຄງການໄຟຟ້ານໍ້າຕົກ - ທີ່ມີມາແລ້ວ ແລະ ກໍາລັງວາງ ແຜນ ໄດ້ຖືກກວດສອບ ຕາມກໍານົດເວລາ ແລະ ຕົ້ນຕໍ ແມ່ນເພື່ອຕອບສະໜອງ ຄວາມຕ້ອງການຂອງຜູ້ສະໜອງທຶນ, ຜູ້ພັດທະນາ ແລະ ຜູ້ດໍາເນີນກິດຈະການ ຊຶ່ງເປັນພາກເອກະຊົນ. ແຕ່ວ່າ HSAF ຄາດຫວັງວ່າວິທີການປີ 2009 ຂອງຕົນ ຈະຖືກທົດສອບ ໂດຍຫຼາຍພາກສ່ວນ ຊຶ່ງລວມເອົາອົງການຈັດຕັ້ງສັງຄົມ ແລະ ໃນທີ່ສຸດ ຈະຖືກຮັບຮອງໂດຍ ອົງການຈັດຕັ້ງສັງຄົມດັ່ງກ່າວ.

(ອ ວ ຄ ຟ) ໄດ້ຖືກແບ່ງອອກເປັນ 4 ໝວດ (International Hydropower Association 2009b). ລະບົບດັ່ງກ່າວກວມເອົາ 4 ອັນຕອນ ຂອງຮອບວຽນໂຄງການ, ເລີ່ມຕົ້ນດ້ວຍ (1) ການຕີລາຄາ ປະເມີນຜົນລະດັບຍຸດທະສາດຂອງໂຄງການ ເພື່ອສະໜອງການບໍລິການດ້ານ

ພະລັງງານ ແລະ ນໍ້າ; (2) ການກະກຽມ ໂຄງການໄຟຟ້ານໍ້າຕົກ (ການສຶກສາ ແລະ ການວາງແຜນດ້ານຕ່າງໆ ທີ່ດໍາເນີນກ່ອນການຮັບຮອງ ສັນຍາກໍ່ສ້າງ ໂຄງການ); (3) ການກໍ່ສ້າງໂຄງການໄຟຟ້ານໍ້າຕົກ; (4) ການດໍາເນີນ ກິດຈະການໂຄງການໄຟຟ້ານໍ້າຕົກ.

ແຕ່ລະໝວດ ລວມເອົາບັນຫາທີ່ແຕກຕ່າງກັນ (ດ້ານເສດຖະກິດ, ສັງຄົມ, ສິ່ງແວດລ້ອມ, ການເມືອງ ຊຶ່ງໂຄງການ ແລະ ແນວຄິດລິເລີ່ມ ກ່ຽວກັບການ ພັດທະນາໄຟຟ້ານໍ້າຕົກ ຈະຖືກໃຫ້ຄະແນນ ຈາກຕໍາຫລ່ຽງ ຕາມການດໍາເນີນ ວຽກງານຂອງຕົນ (ເບິ່ງຮູບພາບທີ່ 2 ແລະ ຕາຕະລາງທີ່ 1). ແຕ່ລະໝວດ ແມ່ນສ້າງຂຶ້ນໂດຍອີງໃສ່ໝວດກ່ອນໜ້າ, ແຕ່ມັນຍັງໄດ້ອອກແບບຂຶ້ນມາເພື່ອໃຫ້ ສາມາດນໍາໃຊ້ຕີລາຄາປະເມີນຜົນສະເພາະ ໃນໝວດຂອງຕົນເອງໄດ້.

ຮູບພາບທີ່ 2 ລະບົບວິທີການຕີລາຄາປະເມີນຜົນ ຄວາມຍືນຍົງ

ແຫຼ່ງຂໍ້ມູນ : IHA (2009b)

ຕາຕະລາງທີ 1 ຮ່າງວິທີການກ່ຽວກັບການຕີລາຄາປະເມີນຜົນຄວາມຍືນຍົງຂອງໄຟຟ້ານໍ້າຕົກ: ສັງລວມເງື່ອນໄຂ ແລະ ຕົວຊີ້ວັດຂອງການຕີລາຄາປະເມີນຜົນ

ໝວດ/ຈຸດປະສົງ	ຕົວຢ່າງ ຂອງເງື່ອນໄຂທີ່ສໍາຄັນ ແລະ ຄໍາຖາມທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ
<p>(I) ການຕີລາຄາປະເມີນຜົນລະດັບຍຸດທະສາດ</p> <p>ຜູ້ຖາມຂອງການຕີລາຄາປະເມີນຜົນລະດັບ ຍຸດທະສາດ ສໍາລັບໂຄງການໄຟຟ້ານໍ້າຕົກ ທີ່ກໍາລັງສະເໜີ</p>	<p>ເງື່ອນໄຂ 9 ດ້ານ, ຊຶ່ງລວມເອົາ:</p> <p>ການສະແດງໃຫ້ເຫັນຄວາມຕ້ອງການ: ໂຄງການທີ່ສະເໜີຂຶ້ນນັ້ນ ມີເຫດຜົນອ້າງອີງວ່າ ເປັນແຫຼ່ງພະລັງງານ ແລະ / ຫຼື ການບໍລິການນໍ້າ ທີ່ມີຄວາມຕ້ອງການແທ້ຫລືບໍ່? ເວລາໃດ ທີ່ມີການຕີລາຄາປະເມີນຜົນຄວາມຕ້ອງການ ການບໍລິການໄຟຟ້າ ແລະ ນໍ້າ? ຄຸນນະພາບ ຂອງຂະບວນການຕີລາຄາ ປະເມີນຜົນນັ້ນເປັນແນວໃດ? ເວລາໃດ ໄດ້ມີ ການກໍານົດເປົ້າໝາຍຂອງການພັດທະນາພະລັງງານ ແລະ ນໍ້າ? ຄຸນນະພາບ ຂອງຂະບວນການປຶກສາຫາລືນັ້ນເປັນຄືແນວໃດ?</p> <p>ການຕີລາຄາປະເມີນຜົນທາງເລືອກ: ມັນໄດ້ກວມເອົາ ທຸກອັນຕອນຂອງວິທີການວາງແຜນແລ້ວບໍ່? ຊຶ່ງລວມເອົາການອະນຸລັກພະລັງງານ ແລະ ນໍ້າ? ຄຸນນະພາບຂອງລະບົບການຄົ້ນຄວ້າວິໃຈບັນຫາ ເປັນແນວໃດ? ຜູ້ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບຈາກໂຄງການໂດຍກົງ ໄດ້ສະໜັບສະໜູນການຕີລາຄາການປະເມີນຜົນທາງເລືອກຄືແນວໃດ?</p> <p>ນະໂຍບາຍ ແລະ ແຜນການ ຢູ່ໃນລະດັບພາກພື້ນ ແລະ ລະດັບຊາດ: ຄຸນນະພາບ ຂອງແຜນການທີ່ມີຢູ່ໃນປັດຈຸບັນ ສໍາລັບພະລັງງານ, ນໍ້າ, ການອະນຸລັກ, ການພັດທະນາ ທາງດ້ານເສດຖະກິດ ເປັນຄືແນວໃດ? ແຜນການໄດ້ມີການໃຫ້ທິດຊີ້ນໍາ ກ່ຽວກັບການວາງແຜນໂຄງການໄຟຟ້ານໍ້າຕົກໄດ້ ໃນລະດັບໃດ? ໂຄງການທີ່ສະເໜີຂຶ້ນນັ້ນ ມີຄວາມສອດຄ່ອງກັບແຜນການຄືແນວໃດ?</p> <p>ຄວາມສ່ຽງທາງດ້ານການເມືອງ: ໄດ້ມີການຕີລາຄາປະເມີນຜົນ ຄວາມສ່ຽງທາງດ້ານການເມືອງ ແບບອອບດ້ານຄືແນວໃດ? ຄວາມສ່ຽງທາງດ້ານການເມືອງມີລະດັບໃດ? (ຕົວຢ່າງ ຂອງຄວາມສ່ຽງທາງດ້ານການເມືອງລວມເອົາ ການເຂົ້າແຊກແຊງທາງດ້ານການເມືອງ, ການສໍ້ລາດບັງຫລວງ, ການເວນບໍລິສັດໄປເປັນຂອງລັດ, ບັນຫາກ່ຽວກັບການແລກປ່ຽນເງິນຕາຕ່າງປະເທດ ແລະ ຄວາມຮຸນແຮງທາງດ້ານການເມືອງ).</p> <p>ຄວາມສາມາດຂອງການຈັດຕັ້ງ: ມີແຜນໃນການຈັດການ ເພື່ອແກ້ໄຂຂໍ້ຈຳກັດທາງດ້ານຄວາມສາມາດ ຂອງອະແພງການຂອງລັດ ຫລື ບໍ່? ຂໍ້ຈຳກັດດັ່ງກ່າວ ໄດ້ຖືກຄຸ້ມຄອງໃນລະດັບໃດ?</p> <p>ຜົນໄດ້ຮັບຂອງການຕີລາຄາປະເມີນຜົນ ຈະສາມາດລາຍງານຂໍ້ມູນກ່ຽວກັບການຕັດສິນບັນຫາໃນການລົງທຶນ (ຫລື ບໍ່ລົງທຶນ) ໃນການກະກຽມໂຄງການໃໝ່. ສໍາລັບໂຄງການທີ່ມີມາແລ້ວ, ຜົນໄດ້ຮັບ ຂອງການຕີລາຄາປະເມີນຜົນ ຈະສາມາດລາຍງານຂໍ້ມູນສໍາລັບການຕັດສິນບັນຫາກ່ຽວກັບການປັບປຸງໂຄງການ ຫລື ບົດກິດຈະການໂຄງການ</p>
<p>(II) ການກະກຽມໂຄງການການຕີລາຄາຄຸນນະພາບໃນດ້ານຕ່າງໆຂອງການສຶກສາ, ການວາງແຜນ ແລະ ການອອກແບບໂຄງການ</p>	<p>ໃນ 28 ເງື່ອນໄຂ, ຊຶ່ງລວມເອົາຄວາມເປັນໄປໄດ້ທາງດ້ານເສດຖະກິດ ແລະ ການເງິນ, ການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມ, ການປະເມີນຜົນກະທົບທາງດ້ານສັງຄົມ, ການແບ່ງປັນທາງດ້ານຜົນປະໂຫຍດ, ອຸນຊົນທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບຈາກໂຄງການ, ການຍົກຍ້າຍຈັດສັນ, ປະຊາຊົນເຜົ່າພື້ນເມືອງ ແລະ ຊົນເຜົ່າສ່ວນນ້ອຍ, ບັນຫາອ້າງອາຍແດນ, ການໂຫລວຽນຂອງນໍ້າ ເພື່ອສິ່ງແວດລ້ອມ ແລະ ຄວາມຍືນຍົງ ຂອງເຂດກ້ອງເອື້ອນ, ການຮັບຮອງຕາມລະບຽບການ, ການຄຸ້ມຄອງຂອງບໍລິສັດ, ແຕ່ລະເງື່ອນໄຂ ແມ່ນມີຕົວຊີ້ວັດ ເປັນຂອງຕົນເອງ (ຄໍາຖາມກ່ຽວກັບການຕີລາຄາປະເມີນຜົນ).</p> <p>ໝວດທີ II ຮຽກຮ້ອງໃຫ້ມີການຕີລາຄາປະເມີນຜົນ ຄວາມຕ້ອງທີ່ສາມາດສະແດງໃຫ້ເຫັນໄດ້ (ການຕີລາຄາປະເມີນ ຢູ່ໃນໝວດທີ I)</p> <p>ຜົນໄດ້ຮັບຂອງການຕີລາຄາປະເມີນຜົນ ຈະສາມາດລາຍງານຂໍ້ມູນໃຫ້ແກ່ການຕັດສິນບັນຫາ ກ່ຽວກັບການຮັບຮອງ ໂຄງການ ແລະ ການຮັບຮອງ (ຫລື ບໍ່ຮັບຮອງ) ສັນຍາກໍ່ສ້າງ</p>

ຕາຕະລາງທີ່ 1 ຮ່າງວິທີການກ່ຽວກັບການຕີລາຄາປະເມີນຜົນຄວາມຍືນຍົງຂອງໄຟຟ້ານໍ້າຕົກ: ສັງລວມເງື່ອນໄຂ ແລະ ຕົວຊີ້ວັດຂອງການຕີລາຄາປະເມີນຜົນ (ສືບຕໍ່)

ໝວດ/ຈຸດປະສົງ	ຕົວຢ່າງ ຂອງເງື່ອນໄຂທີ່ສໍາຄັນ ແລະ ຄໍາຖາມທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ
(III) ການກໍ່ສ້າງ ໂຄງການ ການຕີລາຄາຄຸນນະພາບຂອງການກໍ່ສ້າງ ແລະ ແຜນງານຄຸ້ມຄອງ ສິ່ງແວດລ້ອມ ແລະ ສັງຄົມ	ມີ 26 ເງື່ອນໄຂ. ໃນນັ້ນ 24 ເງື່ອນໄຂ ແມ່ນເວົ້າລິ້ນສືນ ຈາກໝວດທີ່ II (ສາມາດຕີລາຄາປະເມີນຜົນໃໝ່ໄດ້) ແຕ່ລະເງື່ອນໄຂ ແມ່ນມີຕົວຊີ້ວັດຂອງຕົນເອງ ຜົນໄດ້ຮັບຂອງການຕີລາຄາປະເມີນຜົນ ຈະສາມາດລາຍງານອ້ມູນໃຫ້ແກ່ການຕັດສິນບັນຫາ ໃນການດໍາເນີນກິດຈະການ (ຫລື ບໍ່ດໍາເນີນກິດຈະການ ໂຄງການ)
(IV) ການດໍາເນີນກິດຈະການໂຄງການ ຕີລາຄາປະເມີນຜົນຄຸນນະພາບຂອງການດໍາ ເນີນກິດຈະການຂອງ ໂຄງການ	ມີ 23 ເງື່ອນໄຂ. ນັ້ນໃນ 21 ເງື່ອນໄຂ ແມ່ນເວົ້າລິ້ນສືນ ຈາກໝວດທີ່ III ຫລື ໝວດທີ່ II (ເຮັດໃຫ້ສາມາດຕີລາຄາປະເມີນຜົນສືນ ໃໝ່) ແຕ່ລະເງື່ອນໄຂມີຕົວຊີ້ວັດຂອງຕົນເອງ. ຜົນໄດ້ຮັບຂອງການຕີລາຄາປະເມີນຜົນ ຈະສາມາດແຈ້ງອ້ມູນໃຫ້ແກ່ການຕັດສິນບັນຫາ ເມື່ອອານຸຍາດ ຫຼື ໃຫ້ມີການຕັດແກ້ ການດໍາເນີນກິດຈະການຂອງ ໂຄງການ

ແຫຼ່ງອ້ມູນ : ອີງໃສ່ HSAF (2009a).

ໝາຍເຫດ : ຄໍາຖາມຢູ່ໃນຕາຕະລາງດັ່ງກ່າວນີ້ ແມ່ນການຕີຄວາມໝາຍຂອງຜູ້ອຽນ ອີງໃສ່ຄໍາສັບຂອງຕົວຊີ້ວັດ. HSAF ອ້າງອີງເຖິງເງື່ອນໄຂ “Aspects” ແລະ ຕົວຊີ້ວັດເປັນ “Attributes”.

ເປົ້າໝາຍຂອງ (ອ ໑ ຄ ໖) ແມ່ນເພື່ອພັດທະນາເຕັກນິກ ທີ່ສາມາດ
ຕີລາຄາ ການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດວຽກງານ ແລະ ຄວາມຍືນຍົງ ຂອງໂຄງການ
ໄຟຟ້ານໍ້າຕົກຕ່າງໆ ແບບພາວະວິໄສ ແລະ ເປັນລະບົບ. ຖ້າດີແທ້ ເຄື່ອງມື
ດັ່ງກ່າວຄວນສະໜອງລະບົບ ຊຶ່ງບໍ່ວ່າຜູ້ໄດ້ເປັນຜູ້ຕີລາຄາປະເມີນຜົນ,
ອາດຈະແມ່ນຜູ້ພັດທະນາໂຄງການໄຟຟ້ານໍ້າຕົກ, ອົງການທີ່ບໍ່ແມ່ນໜ່ວຍງານ
ຂອງລັດຖະບານ ທີ່ມີຄວາມເປັນຫ່ວງເປັນໄປຍາມກະທົບຢູ່ທ້ອງຖິ່ນ, ອົງການພາຍ
ນອກທີ່ເປັນເອກະລາດ ຊຶ່ງສາມາດນໍາໄປເຖິງຂໍ້ສະຫລຸບ ທີ່ຄ້າຍຄືກັນ.

ສະພາບການ

ໃນປີ 2009, ກອງປະຊຸມໄດ້ສະເໜີລະບົບໂຄງສ້າງທີ່ເປັນໂຄງການ ແລະ ເນື້ອ
ໃນຂອງ ຮ່າງເອກະສານວິທີການຢູ່ໃນ “ເອກະສານພາກສ່ວນທີ່ສໍາຄັນ”, ຊຶ່ງເປັນ
ເອກະສານ ທີ່ກໍານົດຄອບເຂດວຽກງານເບື້ອງຕົ້ນ (IHA 2009b). ກອງປະຊຸມ
ດັ່ງກ່າວໄດ້ມີການດໍາເນີນການປຶກສາຫາລື ກັບປະຊາຊົນຄັ້ງທໍາອິດ ຢູ່ໃນໄລຍະ
ເດືອນມັງກອນ ຫາ ມີນາ 2009 ເພື່ອຍົກລະດັບຄວາມຕື່ນເຕັ້ນກັບອະບຍວນການ

ຂອງຕົນ ແລະ ຂໍຄໍາຄິດຄໍາເຫັນ ຕໍ່ເອກະສານພາກສ່ວນທີ່ສໍາຄັນດັ່ງກ່າວ.
ການປຶກສາຫາລືໄດ້ນໍາໃຊ້ຄໍາຖາມເຈາະຈົ້ມ ແບບຜ່ານທາງອິນເຕີແນັດ ແລະ
ການສໍາພາດ ພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງທີ່ສໍາຄັນ. ເອກະສານດັ່ງກ່າວໄດ້ຮັບຄໍາ
ເຫັນ ຈາກຫຼາຍພາກສ່ວນທີ່ມາຈາກພາຍໃນ ແລະ ພາຍນອກ ອຸດສາຫະກໍາໄຟຟ້າ
ນໍ້າຕົກ (see ARUP 2009).

ໃນເດືອນສິງຫາ ປີ 2009, (ອ ໑ ຄ ໖) ໄດ້ມີການອອກຮ່າງເອກະສານວິທີການ
ຕີລາຄາປະເມີນຜົນ ຄວາມຍືນຍົງຂອງໄຟຟ້ານໍ້າຕົກ (see HSAF 2009a).
ກອງປະຊຸມໄດ້ປະກາດ ກ່ຽວກັບການປຶກສາຫາລືກັບປະຊາຊົນ ໃນບາດກ້າວທີ່
2 (ໂດຍຜ່ານທາງອິນເຕີແນັດ ແລະ ແບບເຊິ່ງໜ້າ) ແລະ ໄດ້ດໍາເນີນໄປ ຢູ່ໃນ
ໄລຍະເດືອນ ກັນຍາ ຫາ ພະຈິກ 2009. ກອງປະຊຸມປຶກສາຫາລື ກັບປະຊາຊົນ
ຄັ້ງທີ 2 ແມ່ນສຸມໃສ່ເນື້ອໃນ ແລະ ການນໍາໃຊ້ເອກະສານ ໃນພາກຕົວຈິງ ຂອງ
ຮ່າງສະບັບ ເດືອນ ສິງຫາ 2009.

4 ບັນຫາທີ່ສໍາຄັນສໍາລັບ ເຂດພາກພື້ນແມ່ນໍ້າຂອງ

ໃນພາກພື້ນແມ່ນໍ້າຂອງ ພວກເຮົາໄດ້ອ້າງອີງເຖິງລະບົບໂຄງສ້າງທາງດ້ານການເມືອງ ຊຶ່ງລວມມີປະເທດ ກໍາປູເຈຍ, ສປປ ລາວ, ມຽນມາ, ໄທ, ຫວຽດນາມ ແລະ ແຂວງຢູນນານ ແລະ ກວາງຊີ ຂອງ ສປ ຈີນ. ໃນເວລາມີການກໍານົດລະບົບການເມືອງດ້ວຍວິທີການດັ່ງກ່າວນີ້, ພາກພື້ນດັ່ງກ່າວແມ່ນໃຫຍ່ກວ່າເຂດອ່າງໂຕ່ງແມ່ນໍ້າຂອງ 3 ເທົ່າຕົວ ແລະ ເປັນທີ່ຢູ່ອາໃສ່ຂອງປະຊາຊົນ ປະມານ 300 ລ້ານຄົນ (Lebel et al. 2007). ຈີນເຖິງ ເວລາມີວິກິດການທາງດ້ານເສດຖະກິດຂອງໂລກ ໃນປີ 2008, ພາກພື້ນດັ່ງກ່າວນີ້ມີປະສິບການ ກ່ຽວກັບການລົງທຶນສູງ ເພື່ອສົ່ງເສີມໂຄງການພັດທະນາໄຟຟ້ານໍ້າຕົກ ແລະ ຊັບພະຍາກອນນໍ້າຂະໜາດໃຫຍ່. ຕົວຢ່າງ: ລັດຖະບານ ສປປ ລາວ ມີ 8 ໂຄງການກໍ່ສ້າງເຮືອນ ທີ່ກໍາລັງດໍາເນີນການກໍ່ສ້າງຢູ່ ແລະ ມີອີກ 16 ເຮືອນທີ່ມີການວາງແຜນໄວ້ ໃນອັນຕອນເກືອບສຸດທ້າຍ. ລັດຖະບານ ສປປ ລາວ ໄດ້ເຊັນສັນຍາເບື້ອງຕົ້ນ ກັບຜູ້ພັດທະນາ ເພື່ອກໍ່ສ້າງໂຄງການໄຟຟ້ານໍ້າຕົກ ອີກ 45 ແຫ່ງ (MEM 2009).

ການຂະຫຍາຍຕົວຂອງການລົງທຶນໃນພາກພື້ນນີ້ ຕົ້ນຕໍແລ້ວແມ່ນຜົນໄດ້ຮັບຂອງ (1) ນະໂຍບາຍຂອງລັດຖະບານ ເພື່ອຂະຫຍາຍເສດຖະກິດ ໂດຍການກໍ່ສ້າງເຮືອນ ແລະ ຂາຍໄຟຟ້າ; (2) ຄວາມເຊື່ອ ຂອງຜູ້ວາງແຜນພັດທະນາພະລັງງານ ທີ່ວ່າ ໄຟຟ້ານໍ້າຕົກມີຈຸດໄດ້ປຽບທີ່ສໍາຄັນ ຖ້າສົມທຽບໃສ່ໄຟຟ້າທີ່ນໍ້າໃຊ້ເຊື້ອເຜີງ; (3) ສະພາບການຄຸ້ມຄອງ ເຊິ່ງໃຫ້ບູລິມະສິດຕໍ່ການພັດທະນາທາງດ້ານເສດຖະກິດ ຫຼາຍກວ່າ ການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດວຽກງານ ທາງດ້ານສັງຄົມ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມ (Molle et al. 2009).

ໃນຂຸມປີຜ່ານມາ ໃນພາກພື້ນນີ້ ມີປະສິບການກ່ຽວກັບການເພີ່ມຂຶ້ນຂອງຈໍານວນເຮືອນ ຊຶ່ງພັດທະນາ ແລະ ໄດ້ຮັບການສະໜອງທຶນ ຫລື ຮ່ວມສະໜອງທຶນໂດຍ “ຜູ້ສະໜອງທຶນລາຍໃໝ່” (ຊຶ່ງບໍ່ແມ່ນທະນາຄານພັດທະນາສາກົນ ເຊັ່ນ : ທະນາຄານໂລກ ແລະ ທະນາຄານພັດທະນາອາຊີ). ຜູ້ສະໜອງທຶນຂະໜາດໃຫຍ່ ລາຍໃໝ່ ເປັນທະນາຄານ ຂອງລັດ ຂອງ ສປ ຈີນ. ຜູ້ສະໜອງທຶນລາຍໃໝ່ອີກຈໍານວນໜຶ່ງ ແມ່ນບັນດາບໍລິສັດຂອງລັດ ແລະ/ຫຼື ບໍລິສັດ ມະຫາຊົນທີ່ຢູ່ໃນພາກພື້ນນີ້ ຫລື ຢູ່ໃນບັນດາປະເທດ ທີ່ເປັນສະມາຊິກຂອງການຈັດຕັ້ງເພື່ອການຮ່ວມມື ແລະ ການພັດທະນາທາງດ້ານເສດຖະກິດ (OECD).

ເນື້ອໃນຂອງເອກະສານໃນໝວດຕໍ່ໄປ ແມ່ນອີງໃສ່ການສຶກສາ ຂອງພວກເຮົາ ຕໍ່ອ່າງເອກະສານ (HSAF 2009; IHA 2009b). ຕໍ່ຄໍາເຫັນ ທີ່ໄດ້ຮັບຈາກກອງປະຊຸມ ຫລັງຈາກການຈັດກອງປະຊຸມປຶກສາຫາລືຂອງປະຊາຊົນ ຄັ້ງທີ່ 2 (ARUP 2009), ກ່ຽວກັບຄໍາຕອບຂອງ (ອ ວ ຄ ຟ) ຕໍ່ຄໍາເຫັນດັ່ງກ່າວນັ້ນ (International Hydropower Association 2009a) ແລະ ຕໍ່ການສໍາພາດຜູ້ຊ່ຽວຊານ. ພວກເຮົາຍັງໄດ້ສົມທຽບວິທີການຂອງ (ອ ວ ຄ ຟ) ກັບລະບົບກ່ຽວກັບຄວາມຍືນຍົງຂອງພາກສ່ວນອື່ນ ແລະ ຍັງໄດ້ສ່ອງແສງໃຫ້ເຫັນວ່າວິທີການຂອງ (ອ ວ ຄ ຟ) ຈະສາມາດນໍາໃຊ້ໄດ້ ຄື ແນວໃດ ຢູ່ໃນພາກພື້ນແມ່ນໍ້າຂອງ ຊຶ່ງມີການຂະຫຍາຍການພັດທະນາໄຟຟ້ານໍ້າຕົກຢ່າງໄວວາ.

ຕາມຫັດສະນະຂອງພວກເຮົາແລ້ວເຫັນວ່າ ມີຫລາຍບັນຫາທີ່ຕ້ອງໄດ້ມີການປຶກສາຫາລືໃນຕໍ່ໜ້າ.

4.1 ສາຍພົວພັນກັບລະບົບຕິລາຄາປະເມີນຜົນອື່ນໆ

ສາຍພົວພັນກັບລະບົບ ຂອງຄະນະກຳມະການວ່າດ້ວຍເຂື່ອນລະດັບໂລກ - ລະບົບຂອງຄະນະກຳມະການວ່າດ້ວຍເຂື່ອນລະດັບໂລກ, (ອ ໑ ຄ ໙) ໄດ້ຮັບຮອງເອົາແນວຄວາມຄິດກ່ຽວກັບການວາງແຜນທີ່ນິເຫດຜົນ ແລະ ໄລຍະຍາວກ່ຽວກັບຊັບພະຍາກອນນ້ຳ. ຄວາມແຕກຕ່າງທີ່ສຳຄັນລະຫວ່າງສອງລະບົບດັ່ງກ່າວນີ້ແມ່ນພາລະບົດບາດ ທີ່ໄດ້ຖືກມອບໝາຍໃຫ້ແກ່ປະຊາຊົນສາມັນທົ່ວໄປ. ຄະນະກຳມະການວ່າດ້ວຍເຂື່ອນລະດັບໂລກ ໄດ້ເອົາບັນຫາກ່ຽວກັບສິດທິຂອງມະນຸດ ເປັນໃຈກາງຂອງວຽກງານ, ແຕ່ຮ່າງເອກະສານຂອງ (ອ ໑ ຄ ໙) ແມ່ນສຸມໃສ່ການກຳນົດໃຈກາງຂອງບັນຫາຂອງລັດ ແລະ ນັກວິຊາການຂອງລັດ ແລະ ຍັງມີການສັນນິຖານວ່າ ໂຄງການໄຟຟ້ານ້ຳຕົກ ຫລື ບັນດາໂຄງການຕ່າງໆນັ້ນ ໄດ້ຖືກກຳນົດຂຶ້ນແລ້ວ.

ຢູ່ໃນໄລຍະການປຶກສາຫາລືຄັ້ງທີ່ 1, ພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ ທີ່ເປັນຜູ້ສະໜັບສະໜູນທາງດ້ານວິທີການຂອງຄະນະກຳມະການວ່າດ້ວຍເຂື່ອນລະດັບໂລກ ໄດ້ສະເໜີຕໍ່ກອງປະຊຸມວ່າ “ພວກຕົນໄດ້ມີການເຂົ້າຮ່ວມຢ່າງກວ້າງຂວາງ ແລະ ໂດຍເຈດຈຳນົງທີ່ດີ ຢູ່ໃນວຽກງານຂອງຄະນະກຳມະການວ່າດ້ວຍເຂື່ອນລະດັບໂລກ ແລະ ບໍ່ຕ້ອງການອະໜາຍເວລາ ໃນການເຂົ້າຮ່ວມຂະບວນການ ທີ່ບໍ່ໄດ້ສ້າງຂຶ້ນໂດຍອີງໃສ່ລະບົບດັ່ງກ່າວຢ່າງຈະແຈ້ງ” (see ARUP 2009: 8-9).

(ອ ໑ ຄ ໙) ໄດ້ມີການສະເໜີຢ່າງຈະແຈ້ງວ່າ ຕົນໄດ້ສ້າງລະບົບໃນການດຳເນີນວຽກງານໂດຍອີງໃສ່ຄຳນິຍົມ ແລະ ບຸລິມະສິດລະດັບຍຸດທະສາດຕົ້ນຕໍຂອງຄະນະກຳມະການວ່າດ້ວຍເຂື່ອນລະດັບໂລກ. ໄປຄຽງຄູກັບບັນດາຫຼັກການ ແລະ ນະໂຍບາຍ ທີ່ມີຢູ່ໃນປັດຈຸບັນ (International Hydropower Association 2009a). ກອງປະຊຸມດັ່ງກ່າວໄດ້ມີການຈັດພິມເອກະສານສົມທຽບ ກ່ຽວກັບຂໍ້ສະຫຼຸບ ຂອງຄະນະກຳມະການວ່າດ້ວຍເຂື່ອນລະດັບໂລກ ຊຶ່ງພົວພັນກັບສ່ວນປະກອບທີ່ສຳຄັນຂອງເອກະສານ (HSAF 2009b).

ເອກະສານກ່ຽວກັບວິທີການຂອງ (ອ ໑ ຄ ໙) ບັນຈຸເອົາຫຼາຍອົງປະກອບ ທີ່ມີລັກສະນະຄ້າຍຄືກັນກັບ ວຽກງານບຸລິມະສິດລະດັບຍຸດທະສາດຂອງ ຄະນະກຳມະການວ່າດ້ວຍເຂື່ອນລະດັບໂລກ. ແຕ່ວ່າໂດຍທົ່ວໄປແລ້ວ ເອກະສານຄະນະກຳມະການວ່າດ້ວຍເຂື່ອນລະດັບໂລກ ໄດ້ກວມເອົາສິດປະຊາທິປະໄຕ ອ້ອນຂ້າງກວ້າງຂວາງ ກວ່າຮ່າງເອກະສານຂອງ (ອ ໑ ຄ ໙). ຕົວຢ່າງກ່ຽວກັບສິດທິຂອງຊຸມຊົນທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບ ໃນການເຈລະຈາ ສິດໃນການໄດ້ຮັບການຊົດເຊີຍຂອງພວກເຂົາເຈົ້າ, ຮ່າງເອກະສານຂອງ (ອ ໑ ຄ ໙) ສະເໜີວ່າການໃຫ້ສິດດັ່ງກ່າວແກ່ຊຸມຊົນຜືນເມືອງ ຜູ້ຊຶ້ງຕ້ອງຖືກຍົກຍ້າຍ ເພື່ອ

ໄປຕັ້ງຖິ່ນຖານຢູ່ບ່ອນອື່ນ, ແລະ ທີ່ດິນຂອງພວກເຂົາເຈົ້າຖືກເວນຄືນ (HSAF 2009b) ຫາງກົງກັນຂ້າມລະບົບຂອງຄະນະກຳມະການວ່າດ້ວຍເຂື່ອນລະດັບໂລກ ຮຽກຮ້ອງໃຫ້ມີການຕົກລົງ ຊຶ່ງຕ້ອງໄດ້ມີການເຈລະຈາຮ່ວມກັບທຸກຊຸມຊົນ ຊຶ່ງຊີວິດການເປັນຢູ່ຂອງເຂົາເຈົ້າ ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບທາງລົບຈາກໂຄງການ (WCD 2000: 240).

ສາຍພົວພັນກັບມາດຕະຖານໃນການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດວຽກງານ ຂອງ ບໍລິສັດການເງິນສາກົນ - ມາດຕະຖານໃນການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດວຽກງານຂອງບໍລິສັດການເງິນສາກົນ, ຊຶ່ງເປັນພາກເອກະຊົນຂອງທະນາຄານໂລກ ແມ່ນສຸມໃສ່ການວິໄຈ ແລະ ການຄຸ້ມຄອງຄວາມສ່ຽງ ສຳລັບຜູ້ລົງທຶນທາງດ້ານການເງິນ. ຮ່າງເອກະສານຂອງ (ອ ໑ ຄ ໙) ໄດ້ກຳນົດບັນດາຕົວຊີ້ວັດທີ່ມີລັກສະນະສະເພາະສຳລັບຂະແໜງການ ຖ້າສົມທຽບໃສ່ມາດຕະຖານຂອງບໍລິສັດການເງິນສາກົນ (IFC 2006) ຫຼື Equator Principles (2006) ຜູ້ຕອບຄຳຖາມຈາກອະແພງການເງິນຕ້ອງການໃຫ້ (ອ ໑ ຄ ໙) ທົບທວນ ຮ່າງເອກະສານຂອງຕົນ ເພື່ອໃຫ້ສອດຄ່ອງກັບມາດຕະຖານ ຂອງບໍລິສັດການເງິນສາກົນ. ຮ່າງເອກະສານຂອງ (ອ ໑ ຄ ໙) ໄດ້ມີການກຳນົດສາຍພົວພັນຢ່າງຈະແຈ້ງ ກັບມາດຕະຖານຂອງບໍລິສັດການເງິນສາກົນ ທີ່ພົວພັນກັບປະຊາຊົນເຜົ່າຜືນເມືອງ ແລະ ການຍົກຍ້າຍຈັດສັນ ແລະ ການເວນຄືນທີ່ດິນ. ຍັງຈຳເປັນຕ້ອງໄດ້ລິ້ຖ້າເບິ່ງວ່າ ບັນດາສະຖາບັນການເງິນຈະຮຽກຮ້ອງໃຫ້ມີການປັບປຸງເອກະສານ ເພື່ອໃຫ້ມີຄວາມສອດຄ່ອງກັນຢ່າງຈະແຈ້ງຂຶ້ນຫລາຍກວ່າເກົ່າ ຫລື ບໍ່?

4.2 ຂະໜາດ ແລະ ຄວາມເໝາະສົມຂອງເງື່ອນໄຂ

ພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ ຊຶ່ງເປັນຜູ້ທີ່ໄດ້ເຂົ້າຮ່ວມການປຶກສາຫາລື ໃນຄັ້ງທີ່ 1 ບໍ່ເຫັນດີກ່ຽວກັບການກຳນົດຂອບເຂດທີ່ເໝາະສົມ ຂອງການຕິລາຄາປະເມີນຜົນ. ຕົວຢ່າງ: ຜູ້ພັດທະນາໂຄງການ, ອາດຈະສຸມໃສ່ການຕິລາຄາປະເມີນຜົນຄວາມສ່ຽງຕ່າງໆ ກ່ຽວກັບໂຄງການທີ່ສະເໜີ. ສ່ວນຜູ້ທີ່ບໍ່ແມ່ນຜູ້ພັດທະນາອາດຈະມີຄວາມສົນໃຈໃນການຕິລາຄາປະເມີນຜົນ ຄຸນນະພາບຂອງນະໂຍບາຍດ້ານພະລັງງານ ຂອງຊາດ ຫລື ຂອງພາກພື້ນ (ARUP 2009: 14).

ຢູ່ໃນໄລຍະທີ່ 1 ຂອງການປຶກສາຫາລື, ຜູ້ຕອບຄຳຖາມໄດ້ລະບຸວ່າ ການປະຕິບັດຕໍ່ປະຊາຊົນ ທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບ ທີ່ມີຢູ່ໃນພາກສ່ວນທີ່ສຳຄັນຂອງເອກະສານ (IHA 2009b) ແມ່ນຍັງບໍ່ທັນພຽງພໍ. ຊຸມຊົນທີ່ຢູ່ກ້ອງເຂື່ອນແມ່ນຍັງບໍ່ທັນໄດ້ເວົ້າເຖິງ. ຜູ້ຊ່ຽວຊານທາງດ້ານສັງຄົມ ໄດ້ຕຳນິວິຈານ ຕໍ່ວິທີການດັ່ງກ່າວນີ້ ຍ້ອນບໍ່ໄດ້ມີ

ຄວາມເອົາໃຈໃສ່ພຽງພໍຕໍ່ຄວາມສ່ຽງ ທີ່ຈະເຮັດໃຫ້ປະຊາຊົນມີຄວາມທຸກຍາກ ຫຼາຍຂຶ້ນ. ພວກເຂົາເຈົ້າຕ້ອງການໃຫ້ວິທີການຕັ້ງກ່າວສູນໃສ່ບັນຫາກ່ຽວກັບສິດທິ ແລະ ຄວາມເປັນທຳ ໃນການຍົກຍ້າຍຈັດສັນ, ບັນຜິນຖານການຮັບຮອງທັງ ສອງຝ່າຍ ແລະ ມີການແບ່ງບັນຜິນຜົນປະໂຫຍດທີ່ຖືກຕ້ອງເປັນທຳ. ຜູ້ຕອບຄຳ ຖາມອີກຈຳນວນໜຶ່ງຕ້ອງການໃຫ້ມີເຄື່ອງມື ໃນການຕີລາຄາປະເມີນຜົນຄວາມ ຍືນຍົງ ຢູ່ໃນລະດັບອ່າງໂຕໆຂອງແມ່ນ້ຳ (ARUP 2009:13). (ອ ກ ຄ ຟ) ໄດ້ພະຍາຍາມຕອບບັນຫາດັ່ງກ່າວນີ້ ຢູ່ໃນອ່າງເອກະສານຂອງ (ອ ວ ຄ ຟ) ສະບັບເດືອນ ສິງຫາ 2009.

4.3 ຄວາມສຳຄັນຂອງການວາງແຜນຍຸດທະສາດ

ອ່າງເອກະສານຂອງ (ອ ວ ຄ ຟ) ໄດ້ແຍກ ອອກເປັນ 4 ໝວດ ຊຶ່ງມີຜົນນຳ ໃຊ້ ຕໍ່ໄລຍະທີ່ແຕກຕ່າງກັນ ຂອງ ວົງຈອນພັດທະນາໄຟຟ້ານ້ຳຕົກ (ຮູບພາບທີ່ 2). ການອອກແບບດັ່ງກ່າວນີ້ແມ່ນມີປະໂຫຍດຍ້ອນວ່າ ມີຂໍ້ຂັດແຍ່ງຕ່າງໆ ກ່ຽວກັບໂຄງການໄຟຟ້ານ້ຳຕົກ ຊຶ່ງຖືກນຳມາຖືກຖຽງເພື່ອຫາເຫດຜົນອ້າງ ອີງທາງດ້ານຍຸດທະສາດທີ່ພຽງພໍ ແລະ ເໝາະສົມ ສຳລັບໂຄງການ. ບັນຫາ ກ່ຽວກັບການວາງແຜນຍຸດທະສາດ ໄດ້ຖືກລະບຸຢ່າງຈະແຈ້ງຢູ່ໃນໝວດທີ່ 1 ຂອງອ່າງເອກະສານ (ອ ວ ຄ ຟ) ການວາງແຜນຍຸດທະສາດອາດຈະຖືກ ນຳ ມາຖືກຖຽງເພື່ອອອກເບິ່ງເຫດຜົນຕ່າງໆ. ຫົວຂໍ້ຂອງການຖືກຖຽງ ອາດຈະລວມ ເອົາຕັ້ງແຕ່ການສະແດງໃຫ້ເຫັນເຖິງຄວາມຈຳເປັນໃນການພັດທະນາ (ຕົວຢ່າງ: ການສະໜອງຂອງ ໂຄງການໄຟຟ້ານ້ຳຕົກ ທີ່ສະເໜີນັ້ນ ແມ່ນເກີນກວ່າຄວາມ ຕ້ອງການທາງດ້ານເສດຖະກິດ ໃນການນຳໃຊ້ໄຟຟ້າຢູ່ພາກພື້ນນີ້ ຫລື ບໍ່ ?), ເພື່ອຖືກຖຽງ ກ່ຽວກັບແມ່ນຫຍັງ ເປັນຕົວກຳນົດການພັດທະນາເສດຖະກິດ ທີ່ມີ ຄວາມເໝາະສົມ (ຕົວຢ່າງ: ແມ່ນການພັດທະນາທີ່ນຳໜ້າດ້ວຍ ການພັດທະນາ ໄຟຟ້ານ້ຳຕົກ ຊຶ່ງເປັນຍຸດທະສາດເພື່ອສະໜັບສະໜູນການລົບລ້າງຄວາມທຸກຍາກ ມາແລ້ວບໍ່?).

ດັ່ງນັ້ນ ມັນຈຶ່ງມີປະໂຫຍດໃນການມີເຄື່ອງມືຕີລາຄາປະເມີນຜົນ ເພື່ອຕີລາຄາ ຄຸນນະພາບກ່ຽວກັບການວາງແຜນຍຸດທະສາດ ແບບສະເພາະຕ່າງໆ ແລະ ຖືກຈັດຕັ້ງປະຕິບັດ ກ່ອນການຕີລາຄາປະເມີນຜົນ ວຽກງານໃນລະດັບໂຄງການ.

ແຕ່ວ່າໃນກໍລະນີ ທີ່ໂຄງການໄດ້ມີການລິເລີ່ມກຽມວຽກງານມາແລ້ວ (ຕົວຢ່າງ: ໂຄງການດອນສາໂຮງ ຢູ່ ສປປ ລາວ), ໂຄງການທີ່ໄດ້ມີການກໍ່ສ້າງ ໂຄງການ (ຕົວຢ່າງ: ໂຄງການ ນ້ຳເຫີນ 2 ຢູ່ ສປປ ລາວ; Illis ຢູ່ປະເທດ

Turkey) ຫລື ໂຄງການທີ່ຢູ່ໃນໄລຍະດຳເນີນກິດຈະການ (ຕົວຢ່າງ: Three Gorges ຢູ່ປະເທດ ຈີນ; ແລະ ໂຄງການປາກນູນ ຢູ່ປະເທດ ໄທ) ແມ່ນມີ ຄວາມຈຳເປັນໃນການດຳເນີນການຕີລາຄາປະເມີນຜົນ ຕາມໝວດທີ່ 1 ຫລື ບໍ່? ຄວາມໝັກແໜ້ນຂອງການດຳເນີນວຽກງານ ຄວນສູນໃສ່ໝວດທີ່ 1 ຂອງ ເອກະສານ ຫຼາຍກວ່າໝວດອື່ນບໍ່?

ໃນກໍລະນີນ້ຳເຫີນ 2, ຜູ້ວິຈານ ຕ້ອງການໃຫ້ມີການຕີລາຄາປະເມີນຜົນ ຢ່າງເຕັມສ່ວນຮອບດ້ານ. ພວກເຂົາເຈົ້າ ໄດ້ແຍ່ງວ່າອັບົກຜ່ອງ ແມ່ນມີຢູ່ໃນ ຄຸນນະພາບຂອງແຜນການພັດທະນາພະລັງງານ ຂອງຜູ້ຊົມໃຊ້ຢູ່ປະເທດ ໄທ (du Pont 2005; Greacen and Palettu 2007), ພ້ອມກັນນັ້ນ ຍັງນຳອັບົກຜ່ອງໃນການໃຫ້ເຫດຜົນຢູ່ໃນແຜນພັດທະນາແຫ່ງຊາດ ຂອງ ລັດຖະບານແຫ່ງ ສປປ ລາວ (Cavallo et al. 2008). ທາງກົງກັນຂ້າມ ຜູ້ສຳໜັບສະໜູນໂຄງການ ອາດຈະລິເລີ່ມໃນການຕີລາຄາປະເມີນຜົນ ຢູ່ໃນໝວດທີ່ 2 ຊຶ່ງເປັນໄລຍະ ຈັດຕັ້ງປະຕິບັດໂຄງການ. ດັ່ງນັ້ນ ມັນຈຶ່ງອາດຕົກລົງກັນບໍ່ໄດ້ ລະຫວ່າງກຸ່ມພັດທະນາຕ່າງໆ ກ່ຽວກັບການກຳນົດຂອບເຂດຂອງການຕີລາຄາປະ ເມີນຜົນວຽກງານ.

ຖ້າເບິ່ງເນື້ອໃນຂອງການພັດທະນາໂຄງການ ທີ່ດີ, ການວາງແຜນຍຸດທະສາດ (ຕົວຢ່າງ: ການຕີລາຄາທາງເລືອກກ່ຽວກັບການພັດທະນາໄຟຟ້າ, ແຜນ ພັດທະນາລະດັບຊາດ ແລະ ລະດັບທ້ອງຖິ່ນຕ່າງໆ) ທີ່ຖືກດຳເນີນໄປຕາມຮູບແບບ ທີ່ມີຄວາມໂປ່ງໃສ, ເປັນແບບພາວະວິໃສ ແລະ ເປັນວິທີການທີ່ມີສ່ວນຮ່ວມ. ການວາງແຜນຍຸດທະສາດ ຈະເກີດຂຶ້ນຢ່າງເປັນປະຈຳ ແລະ ເກີດຂຶ້ນກ່ອນການ ສຶກສາ ດ້ານຕ່າງໆ ຢູ່ໃນລະດັບໂຄງການ. ລະບົບໂຄງສ້າງຂອງ (ອ ວ ຄ ຟ) ສະແດງໃຫ້ເຫັນວິທີການໃນການວາງແຜນດັ່ງກ່າວນີ້. ແຕ່ການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດ ວຽກງານຕົວຈິງຢູ່ໃນພາກພື້ນແມ່ນ້ຳຂອງ ແມ່ນຍັງບໍ່ທັນເປັນໄປໄດ້ຄືເທື່ອ. ຜູ້ວາງແຜນ ຢູ່ໃນລະດັບການຈັດຕັ້ງທີ່ເປັນຜູ້ສ້າງໂຄງງານໄຟຟ້າ ບໍ່ໄດ້ລວມເອົາ ໂຄງການທີ່ມີປະສິດທິພາບ ໃນການນຳໃຊ້ພະລັງງານ ເພື່ອໃຫ້ເປັນໂຄງການ ສາມາດຮັບຮອງເອົາທາງເລືອກໃນການລົງທຶນ ເຂົ້າໃນແຜນການພັດທະນາ ພະລັງງານໄຟຟ້າໄລຍະຍາວຂອງຕົນ (du Pont 2005; Greacen and Palettu 2007). ຢູ່ໃນບັນດາປະເທດ ທີ່ສະໜອງພະລັງງານໄຟຟ້າ ນ້ຳຕົກ ແມ່ນໄດ້ມີການສຶກສາ ກວດກາວຽກງານເບື້ອງຕົ້ນ, ແຕ່ມີນ້ອຍຄັ້ງທີ່ສຸດ ຈະນຳໃຊ້ເພື່ອເປັນທີ່ດຳລັບກ່ຽວກັບການກຳນົດບູລິມະສິດ ຂອງສະຖານທີ່ ໂຄງການໄຟຟ້ານ້ຳຕົກ ດ້ວຍວິທີການທີ່ມີຄວາມໂປ່ງໃສແບບມີສ່ວນຮ່ວມ. ໂຄງການໄຟຟ້ານ້ຳຕົກໄດ້ຖືກພັດທະນາຕາມ ຂະບວນການທາງດ້ານການຄ້າ

ແລະ ໃນລະດັບບໍລິຫານອື່ນສູງ.³ ຢູ່ໃນເນື້ອໃນເອກະສານດັ່ງກ່າວນີ້ ເຫັນວ່າຄວາມຕ້ອງການໃນການດຳເນີນການຕີລາຄາປະເມີນຜົນວຽກງານຕາມໝວດທີ 1 ດ້ວຍວິທີການທີ່ມີຄວາມໂປ່ງໃສ, ພວກວິໃສ ແລະ ມີສ່ວນຮ່ວມ ທີ່ເປັນຄວາມຕັດສິນໃຈ ທີ່ຈະແຈ້ງຕໍ່ການັດທະນາທີ່ຍືນຍົງ ຂອງບໍລິສັດໄຟຟ້ານໍ້າຕົກ ຫລື ຂອງລັດຖະບານປະເທດ ເຈົ້າພາບ ທີ່ຕ້ອງໄດ້ດຳເນີນການ.

4.4 ເນື້ອໃນທາງດ້ານລັງຄົມ ແລະ ເສດຖະກິດໃນເວລາມີການດຳເນີນການຕີລາຄາປະເມີນຜົນວຽກງານ

ການຕີລາຄາປະເມີນຜົນຈະຖືກຈັດຕັ້ງຂຶ້ນແນວໃດ? ຜູ້ໃດເປັນຜູ້ຕີລາຄາປະເມີນຜົນບັນຫາຕ່າງໆ? ວິທີການດັ່ງກ່າວ ຄວນໃຫ້ທິດຊີ້ນຳທີ່ຮຽງຮູບ ຜູ້ໃດເປັນຜູ້ຕີລາຄາປະເມີນຜົນ ຊຶ່ງຈະສາມາດໃຫ້ອໍສະຫຼຸບທີ່ຄ້າຍຄືກັນ. ຮ່າງເອກະສານວິທີການດັ່ງກ່າວນີ້ ຍັງບໍ່ໄດ້ໃຫ້ທິດຊີ້ນຳທີ່ຮຽງຮູບ ຕາມທີ່ພວກເຮົາອະທິບາຍອ້າງລຸ່ມນີ້.

ໃນເນື້ອການຕີລາຄາປະເມີນຜົນ ຄວາມຍືນຍົງຂອງໄຟຟ້ານໍ້າຕົກມີຄວາມຈຳເປັນ ຕ້ອງກວມເອົາ ເງື່ອນໄຂທີ່ກວ້າງຂວາງ ແລະ ວິຊາການ ຈາກຫລາຍຂະແໜງການທີ່ແຕກຕ່າງກັນ. ທຶນງານຜູ້ຊ່ຽວຊານທີ່ມາຈາກຫຼາຍພາກວິຊາຄວາມຮູ້, ໂດຍປະຕິບັດຕາມເອກະສານກ່ຽວກັບວິທີການຂອງ (ອ ໑ ຄ ໙) ຈະສາມາດສ້າງບົດລາຍງານ ການຕີລາຄາປະເມີນຜົນທີ່ໜ້າເຊື່ອຖືໄດ້. ເພື່ອດຳເນີນວຽກງານດັ່ງກ່າວນັ້ນ, ພວກເຂົາເຈົ້າຈຳເປັນຕ້ອງມີວິທີການ ໃນການເອົາຄວາມຮູ້ຂອງປະຊາຊົນ ຊົນເຜົ່າສ່ວນນ້ອຍ ແລະ ບໍ່ສາມາດຊ່ວຍຕົນເອງໄດ້ ເຂົ້າໃນການຕີລາຄາວຽກງານ. ການຕີລາຄາປະເມີນຜົນດັ່ງກ່າວຈະສາມາດສ້າງແຫຼ່ງຄວາມຮູ້ທີ່ສຳຄັນອື່ນອີກ (ຕົວຢ່າງ ລະບົບທາງອຸທິກກະສາດ, ຮູບແບບທາງດ້ານເສດຖະກິດ ແລະ ການເງິນຂອງ ໂຄງການ) ຄວາມສາມາດທົບທວນ ໂຄງການຂອງປະຊາຊົນ.

ຮ່າງເອກະສານດັ່ງກ່າວ ບໍ່ໄດ້ ມີການປຶກສາຫາລືກ່ຽວກັບການຄຸ້ມຄອງການຕີລາຄາປະເມີນຜົນວຽກງານຢ່າງລະອຽດ. ມັນອາດຈະບໍ່ເປັນໄປໄດ້ ຫຼື ບໍ່ສົມຄວນທີ່ຈະມີການຄາດຫວັງໃຫ້ທຸກພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງຕ້ອງຮ່ວມມືກັນໃນການສ້າງບົດລາຍງານກ່ຽວກັບການຕີລາຄາປະເມີນຜົນ ວຽກງານສະບັບດຽວ. ໃນທຸກກໍລະນີໂຄງການອະໜາດໃຫຍ່ ແລະ ມີຂັ້ນແຍ່ງນັ້ນ ຮຽກຮ້ອງໃຫ້ມີການຕີລາຄາປະເມີນຜົນແບບກວດກາເອກະສານ.

4.5 ການວິໄຈກ່ຽວກັບວິທີການອອກແບບ ເອກະສານ.

ອໍສະຫຼຸບໂດຍຫຍໍ້ ຕາມທີ່ຕາຕະລາງທີ່ 1 ສະແດງໃຫ້ເຫັນ, ເອກະສານວິທີການດັ່ງກ່າວນີ້ ຮຽກຮ້ອງໃຫ້ມີເງື່ອນໄຂທີ່ແຕກຕ່າງກັນ (“ດ້ານຕ່າງໆ”) ທີ່ຕ້ອງໄດ້ມີການຕີລາຄາປະເມີນຜົນ. (ອ ໑ ຄ ໙) ສະເໜີວ່າ ບັນຫາແຕ່ລະດ້ານຄວນຖືກນຳມາແກ້ໄຂດ້ວຍວິທີການລວມອັນດຽວກັນ:

(1) ແຕ່ລະດ້ານຂອງວຽກງານ ບັນຈຸເອົາມາດຕະຖານຕົວຊີ້ວັດ ກ່ຽວກັບການຕີລາຄາປະເມີນຜົນ 7 ປະເພດ ຄື :

- ຄຸນນະພາບຂອງຂະບວນການຕີລາຄາປະເມີນຜົນ
  - ຄຸນນະພາບຂອງຂະບວນການບໍລິຫານຈັດການ
  - ຄຸນນະພາບຂອງຂະບວນການປຶກສາຫາລື
  - ລະດັບການສະໜັບສະໜູນຂອງພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ
  - ລະດັບການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດວຽກງານ
  - ລະດັບຄວາມສອດຄ່ອງກັບແຜນການ
  - ລະດັບປະສິດທິພາບຂອງວຽກງານ
- (HSAF 2009a: Section 1, p.6)

ຮ່າງເອກະສານກ່ຽວກັບວິທີການດັ່ງກ່າວ ໄດ້ອ້າງອີງເຖິງຕົວຊີ້ວັດດັ່ງກ່າວ (Attributes.) ສຳລັບແຕ່ລະອົງປະກອບດັ່ງກ່າວນີ້, ເອກະສານ ໄດ້ລວມເອົາອໍແນະນຳ ທີ່ມີເນື້ອໃນທີ່ມີຄວາມຍາວແຕກຕ່າງກັນ.

(2) ຫລັງຈາກໄດ້ມີການເກັບກຳຂໍ້ມູນທີ່ຮຽງຮູບ ທຶນງານຕີລາຄາປະເມີນຜົນວຽກງານ ຈະໃຫ້ຄະແນນທີ່ເປັນຕົວເລກສຳລັບ ແຕ່ລະຕົວຊີ້ວັດອ້າງຕາມລຳດັບອ້າງເທິງນີ້ (1 = “ອ່ອນທີ່ສຸດ - Very poor”, 5 = “ດີເລີດ - Excellent”).

(3) ເອກະສານກ່ຽວກັບວິທີການດັ່ງກ່າວ ຍັງມີການແຍກຕົວຊີ້ວັດອ້າງເທິງນີ້ ອອກເປັນຄຳຖາມຍ່ອຍຈຳນວນໜຶ່ງ (ຕົວຢ່າງ: ຮູບພາບທີ່ 3 ຊຶ່ງໃຫ້ເຫັນຄຳຖາມກ່ຽວກັບຄຸນນະພາບຂອງຂະບວນການ ຕີລາຄາປະເມີນຜົນວຽກງານທີ່ຮຽກຮ້ອງໃຫ້ມີການຕອບຄຳຖາມ 4 ອ້ຍ່ອຍ.

ຮູບພາບທີ 3 “ການສະແດງໃຫ້ເຫັນເຖິງຄວາມຈຳເປັນ,” ດ້ານທີ | - 1

ຕົວຊີ້ວັດດ້ານຂະບວນການ	5	4	3	2	1
ການຕີລາຄາປະເມີນຜົນ	<ul style="list-style-type: none"> ຄຸນນະພາບຂອງຂະບວນການພາໃຫ້ມີຄວາມເຂົ້າໃຈ ຕໍ່ຄວາມຕ້ອງການໃນລະດັບທ້ອງຖິ່ນ, ພາກ, ຊາດ ແລະ ສາກົນ ສຳລັບການບໍລິການດ້ານພະລັງງານ 				
	ດີເລີດ	ດີຫຼາຍ	ດີ	ບໍ່ດີ	ອ່ອນຫຼາຍ
	<ul style="list-style-type: none"> ຄຸນນະພາບ ຂອງຂະບວນການພາໃຫ້ມີຄວາມເຂົ້າໃຈ ຕໍ່ຄວາມຕ້ອງການໃນລະດັບທ້ອງຖິ່ນ, ພາກ, ຊາດ ແລະ ສາກົນ ສຳລັບການບໍລິການນໍ້າ 				
	ດີເລີດ	ດີຫຼາຍ	ດີ	ບໍ່ດີ	ອ່ອນຫຼາຍ
	<ul style="list-style-type: none"> ຄຸນນະພາບຂອງຂະບວນການພາໃຫ້ມີຄວາມເຂົ້າໃຈ ຕໍ່ຄວາມຕ້ອງການໃນລະດັບທ້ອງຖິ່ນ, ພາກ, ຊາດ ແລະ ສາກົນ ກ່ຽວກັບຈຸດປະສົງຂອງການພັດທະນາ 				
	ດີເລີດ	ດີຫຼາຍ	ດີ	ບໍ່ດີ	ອ່ອນຫຼາຍ
<ul style="list-style-type: none"> ສຳລັບຜູ້ພັດທະນາໂຄງການ : ຄຸນນະພາບຂອງຂະບວນການພາໃຫ້ມີຄວາມເຂົ້າໃຈ ວ່າຍຸດທະສາດໂຄງການມີຄວາມສອດຄ່ອງກັບຄວາມຕ້ອງການ ແລະ ຈຸດປະສົງຂອງການພັດທະນາ ຫຼື ບໍ່ 					
ດີເລີດ	ດີຫຼາຍ	ດີ	ບໍ່ດີ	ອ່ອນຫຼາຍ	
ການບໍລິຫານຈັດການ	ໂດຍທົ່ວໄປແລ້ວ ແມ່ນບໍ່ພົວພັນກັບອັນຕອນ ຕີລາຄາປະເມີນຜົນ ລະດັບຍຸດທະສາດ				
ການປຶກສາຫາລື	<ul style="list-style-type: none"> ສຳລັບລັດຖະບານ, ຄຸນນະພາບຂອງການປຶກສາຫາລື ກ່ຽວກັບຄວາມຕ້ອງການທີ່ສາມາດສະແດງອອກ ໃຫ້ເຫັນໄດ້ [ເບິ່ງບົດນຳກ່ຽວກັບການປຶກສາຫາລື] 				
	ດີເລີດ	ດີຫຼາຍ	ດີ	ບໍ່ດີ	ອ່ອນຫຼາຍ
ຕົວຊີ້ວັດການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດວຽກງານ	5	4	3	2	1
ການສະໜັບສະໜູນຂອງພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ	<ul style="list-style-type: none"> ສຳລັບລັດຖະບານ, ການສະໜັບສະໜູນຂອງພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງເປັນຕົວກຳນົດ ຄວາມຕ້ອງການ ແລະ ຈຸດປະສົງຂອງການພັດທະນາ [ເບິ່ງບົດນຳກ່ຽວກັບການສະໜັບສະໜູນ ຂອງພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ] 				
	ດີເລີດ	ດີຫຼາຍ	ດີ	ບໍ່ດີ	ອ່ອນຫຼາຍ
ຄວາມສອດຄ່ອງກັບແຜນການ	ໂດຍທົ່ວໄປແລ້ວແມ່ນບໍ່ມີສ່ວນກ່ຽວຂ້ອງ ໃນອັນຕອນຕີລາຄາປະເມີນຜົນ ລະດັບຍຸດທະສາດ				
ຄວາມສອດຄ່ອງ	ໂດຍທົ່ວໄປແລ້ວແມ່ນບໍ່ມີສ່ວນກ່ຽວຂ້ອງ ໃນອັນຕອນຕີລາຄາປະເມີນຜົນ ລະດັບຍຸດທະສາດ				
ປະສິດທິພາບ	<ul style="list-style-type: none"> ສຳລັບຜູ້ພັດທະນາ ການປະກອບສ່ວນຂອງໂຄງການ ທີ່ມີຕໍ່ຄວາມຕ້ອງການ ແລະ ຈຸດປະສົງຂອງການພັດທະນາ 				
	ດີເລີດ	ດີຫຼາຍ	ດີ	ບໍ່ດີ	ອ່ອນຫຼາຍ

ແຫຼ່ງຂໍ້ມູນ : HSAF (2009a: Section 1, p. 23)

ການວິໄຈ

ຄວາມບໍ່ຈະແຈ້ງຢູ່ໃນຄຳສັບ - ເພື່ອເຮັດໃຫ້ເອກະສານດັ່ງກ່າວນີ້ ມີປະໂຫຍດ ແມ່ນມີຄວາມຈຳເປັນໃນການກຳນົດຕົວຊີ້ວັດແບບສະເພາະ ໃຫ້ມີຄວາມຈະແຈ້ງ, ມີຄວາມເປັນຈິງ ແລະ ຖືກຕ້ອງ (ບັນຫາແຕ່ລະດ້ານ) ແລະ ຕົວຊີ້ວັດແຕ່ລະອັນ. ບາງເງື່ອນໄຂ ຢູ່ໃນເອກະສານ ເຊັ່ນ : ການຕີລາຄາປະເມີນຜົນທາງເລືອກ ແມ່ນໄດ້ຖືກກຳນົດຢ່າງຈະແຈ້ງ. ແຕ່ຍັງມີຫຼາຍເງື່ອນໄຂ ທີ່ໄດ້ມີການອະທິບາຍ ດ້ວຍວິທີການທີ່ມີຄວາມສັບສົນ. ຕົວຢ່າງ: ຢູ່ໃນເງື່ອນໄຂ ກ່ຽວກັບການສະແດງ ໃຫ້ເຫັນຄວາມຕ້ອງການ (ໃນຮູບພາບທີ່ 3), ເຫັນວ່າຕົວຊີ້ວັດ ສອງປະເພດອ້າງ ລຸ່ມນີ້ ແມ່ນມີຄວາມສັບສົນ.

- i) “ຄຸນນະພາບຂອງອະບວນການຕີລາຄາປະເມີນຜົນ ທີ່ພາໃຫ້ມີຄວາມ ເຂົ້າໃຈຕໍ່ເປົ້າໝາຍການພັດທະນາໃນລະດັບທ້ອງຖິ່ນ, ລະດັບພາກ, ລະດັບປະເທດ ແລະ ລະດັບສາກົນ.”
- ii) “ສຳລັບຜູ້ພັດທະນາ ທີ່ມີການປະກອບສ່ວນຕໍ່ໂຄງການເພື່ອພັດທະນາ ວຽກງານຕາມຄວາມຕ້ອງການ ແລະ ຈຸດປະສົງທີ່ກຳນົດໄວ້”
(HSAF 2009a, p. 23)

ຕົວຊີ້ວັດທີ່ (i) ບັນຈຸເອົາການຈັດລະດັບພູມມິສາດເປັນ 4 ລະດັບ. ການຕີລາຄາ ການປະເມີນຜົນ ທັງໝົດ 4 ລະດັບ ອາດຈະຮຽກຮ້ອງໃຫ້ມີການເກັບຫຼັກຖານ 4 ລະດັບ ທີ່ແຕກຕ່າງກັນ ແລະ ຕ້ອງມີການໃຫ້ຄະແນນໃນທັງ 4 ລະດັບ. ແຕ່ມີການ ໃຫ້ບ່ອນຕື່ມຄຳຕອບ ບ່ອນດຽວເທົ່ານັ້ນ.

ຕົວຊີ້ວັດທີ່ (ii) ແມ່ນກ່ຽວກັບປະສິດທິພາບຂອງວຽກງານ. ມັນໄດ້ສຸມໃສ່ ປະສິດທິພາບຂອງ ໂຄງການທີ່ກຳລັງສະເໜີ. ແຕ່ວ່າ ໂຄງການດັ່ງກ່າວ ແມ່ນພົວພັນກັບທຸກພາກສ່ວນ ທີ່ຕ້ອງໄດ້ນຳມາພິຈາລະນາ, ບໍ່ແມ່ນສະເພາະແຕ່ຜູ້ ພັດທະນາເທົ່ານັ້ນ.

ທີ່ສຳຄັນໄປຫຼາຍກວ່ານັ້ນ, ຖ້າເບິ່ງບັນຫາກ່ຽວກັບຄວາມຍືນຍົງ, ພວກເຮົາ ຈຳເປັນຕ້ອງຕີລາຄາປະເມີນຜົນ ວຽກງານບໍ່ສະເພາະແຕ່ ປະສິດທິພາບຂອງ ໂຄງການ, ແຕ່ພວກເຮົາ ຈຳເປັນຕ້ອງຕີລາຄາປະເມີນຜົນ ປະສິດທິພາບຂອງ ຄວາມຕ້ອງການໃນການພັດທະນາ ແລະ ຈຸດປະສົງຂອງການພັດທະນາສະ ເພາະແຕ່ລະດ້ານ ເພື່ອອັບປະກັນການພັດທະນາແບບຍືນຍົງ. ນີ້ແມ່ນຄຳຖາມ ກ່ຽວກັບຜົນການອັນຕົ້ນຕໍຂອງປະສິດທິພາບໃນການດຳເນີນວຽກງານ ຊຶ່ງບໍ່ມີ ຢູ່ໃນເງື່ອນໄຂ ກ່ຽວກັບການສະແດງໃຫ້ເຫັນຄວາມຕ້ອງການຂອງວຽກງານ (ເບິ່ງໝວດທີ່ 6 ອ້າງລຸ່ມນີ້).⁴ ໃນເວລາສົມທຽບເງື່ອນໄຂຕີລາຄາປະເມີນຜົນ ທາງເລືອກ (ເບິ່ງວຽກງານ 1-2) ຊຶ່ງຕົວຊີ້ວັດປະສິດທິພາບ ຂອງວຽກງານ

ແມ່ນມີເນື້ອໃນຢ່າງຫລວງຫລາຍ: “ລະດັບເຊິ່ງການຕີລາຄາປະເມີນຜົນທາງ ເລືອກ ໄດ້ໃຫ້ທິດຊີ້ນຳກ່ຽວກັບທາງເລືອກກ່ຽວກັບການພັດທະນາ ໂດຍອີງໃສ່ ເງື່ອນໄຂຂອງຄວາມຍືນຍົນ. (HSAF 2009a, p.24).

ໃນໝວດທີ 6, ພວກເຮົາໄດ້ມີການປຶກສາຫາລືກ່ຽວກັບຄວາມສຳຄັນຂອງສາຍ ພົວພັນຂອງ (ອ ວ ຄ ຟ) ກັບ “ເງື່ອນໄຂຂອງຄວາມຍືນຍົງ” ທີ່ສຳຄັນ.

ວິທີການໃນການຕີຄວາມໝາຍ - ໃນການຕີລາຄາປະເມີນຜົນ ແລະ ວິທີການໃນ ການໃຫ້ຄະແນນທົ່ວໄປ ແມ່ນເປັນການຕີຄວາມໝາຍຂອງວຽກງານ. ປັດຊະ ຍາໃນການຕີຄວາມໝາຍ ອ້າງວ່າບໍ່ມີວິທີການໃດໜຶ່ງທີ່ຕິເລີດໃນພາກປະຕິບັດ ຕົວຈິງ. ຄຸນນະພາບຂອງແຜນພັດທະນາພະລັງງານ ຫລື ເຂື່ອນໄຟຟ້ານ້ຳຕົກ ແມ່ນອີ້ນກັບວ່າ ຜູ້ເຂົ້າຮ່ວມຕ່າງໆນັ້ນ ໄດ້ມີການຕີຄວາມໝາຍຕໍ່ແຜນການ ຫລື ເຂື່ອນແນວໃດ. ປັດຊະຍາຂອງວິທະຍາສາດ ໄດ້ປະຕິເສດການອ້າງອີງທີ່ວ່າ “ຜູ້ໃດຜູ້ໜຶ່ງ” ມີຄວາມຮູ້ທີ່ແທ້ຈິງກ່ຽວກັບບັນຫາ (Sayer 2000; Blaauw and Pritchard 2005).

ຍ້ອນວ່າ (ອ ວ ຄ ຟ) ແມ່ນຄວາມພະຍາຍາມໃນການສ້າງແຫຼ່ງຄວາມຮູ້ ແບບພາວະວິໄສ ແລະ ສາມາດຄິດໄລ່ໄດ້, ແຕ່ພວກເຮົາມີຄວາມແປກໃຈ ທີ່ແຫຼ່ງຄວາມຮູ້ດັ່ງກ່າວ ແມ່ນອີງໃສ່ວິທີການທີ່ຕ້ອງໄດ້ມີການຕີຄວາມໝາຍຢ່າງ ຫລວງຫລາຍ.

ຢູ່ໃນ (ອ ວ ຄ ຟ), ການໃຫ້ຄະແນນ ສ່ວນຫລວງຫລາຍແລ້ວແມ່ນອີງໃສ່ພາສາ ເຊັ່ນ : “ມີຄວາມພຽງພໍ” ແລະ “ມີປະສິດທິພາບ” ຄຳສັບທີ່ສຳຄັນດັ່ງກ່າວນີ້ ສາມາດເຫັນໄດ້ຫຼາຍໆຄັ້ງ. ຄຳສັບ ດັ່ງກ່າວນີ້ໄດ້ຖືກກຳນົດເປັນຄຳເວົ້າ ທີ່ ຮຽກຮ້ອງໃຫ້ມີການຕີຄວາມໝາຍເພີ່ມເຕີມ. ຕາມເອກະສານຂອງ (ອ ວ ຄ ຟ) :

“ປະສິດທິພາບ” ໝາຍເຖິງ “ຄວາມສາມາດໃນການ ຫລື ມີຄວາມສາມາດໃນ ການຜະລິດຜົນຂອງວຽກງານ ຕາມຈຸດປະສົງ, ຕາມການຄາດຫວັງ ແລະ / ຫຼື ຕາມຄວາມຕ້ອງການ”

“ມີຄວາມພຽງພໍ” ໝາຍເຖິງ “ມີຄວາມເໝາະສົມ ຫຼື ພຽງພໍ ເພື່ອຕອບ ສະໜອງຄວາມຈຳເປັນ ຫຼື ຄວາມຕ້ອງການໃດໜຶ່ງ”

(HSAF 2009: Section 1, p. 17; emphasis added)

ຜູ້ໃດເປັນຜູ້ຕົກລົງວ່າ ຜົນໄດ້ຮັບຂອງວຽກງານ ແມ່ນເປັນໄປຕາມຄວາມ ຕ້ອງການ ຫຼື ບໍ່? ຜູ້ໃດເປັນຜູ້ກຳນົດເງື່ອນໄຂ ແລະ ຄວາມຕ້ອງການທີ່ເຫັນວ່າ ເປັນສິ່ງຖືກຕ້ອງ? ມັກອານຸລັກ ອາດຈະອ້າງອີງວ່າ “ເງື່ອນໄຂຄວາມຕ້ອງການ” ແມ່ນບໍ່ມີຄວາມສຳຄັນກວ່າ ກົດໝາຍ ແລະ ລະບຽບການຂອງຊາດ ທີ່ມີຢູ່ໃນ

ປັດຈຸບັນ ແລະ ຜົນໄດ້ຮັບທີ່ຄາດຫວັງໄວ້ນັ້ນ ສາມາດເຫັນໄດ້ຢູ່ໃນແຜນພັດທະນາຕ່າງໆ ໃນປັດຈຸບັນ. ພາກສ່ວນອື່ນ ອາດຈະໄດ້ແຍ້ງວ່າ ມັນຈຳເປັນຕ້ອງມີຜົນໄດ້ຮັບ ແລະ ເງື່ອນໄຂທີ່ສຳຄັນກວ່ານັ້ນ ເພື່ອຕອບສະໜອງກັບຄວາມຕ້ອງການຂອງສັງຄົມນະນຸດ ເພື່ອຮັບປະກັນ “ການດຳລົງຊີວິດທີ່ດີ ສຳລັບທຸກຄົນໂດຍບໍ່ທຳລາຍໂລກຂອງພວກເຮົາ” ຕາມ Gibson (2006).

ອີງຕາມຮ່າງຂອງເອກະສານ ການໃຫ້ຄະແນນ 5 ແມ່ນຈະເປັນການໃຫ້ຄະແນນ “ການດຳເນີນວຽກງານທີ່ສາມາດຍື່ນຍືນໄດ້ວ່າດີທີ່ສຸດ.” ແຕ່ວ່າໃນການນຳໃຊ້ວິທີການທີ່ຕ້ອງໄດ້ອີງໃສ່ວິທີການຕີຄວາມໝາຍ, ຮ່າງເອກະສານດັ່ງກ່າວນີ້ເຮັດໃຫ້ການຕີຄວາມໝາຍຄຳສັບ “ການດຳເນີນວຽກງານທີ່ສາມາດຍື່ນຍືນວ່າດີທີ່ສຸດ” ມີຄວາມແຕກຕ່າງກັນ ລະຫວ່າງປະເທດຕ່າງໆ ແລະ ລະຫວ່າງໂຄງການທີ່ມີຂະໜາດແຕກຕ່າງກັນ.

ແຕ່ວ່າ, ໂດຍຖືເປັນພາກສ່ວນໜຶ່ງຂອງໄລຍະທີ່ 2 ການປຶກສາຫາລື ໂດຍຜ່ານທາງອິນເຕີແນັດ, ກອງປະຊຸມໄດ້ຖາມປະຊາຊົນໃຫ້ສະເໜີຕົວຢ່າງ “ການດຳເນີນວຽກງານທີ່ສາມາດຍື່ນຍືນໄດ້ວ່າດີທີ່ສຸດ” ສຳລັບຕົວຊີ້ວັດໃດໜຶ່ງຢູ່ໃນເອກະສານ (HSAF 2009a: 1).

ເອກະສານ (ອ ໑ ຄ ໖) ຄວນກວມເອົາມາດຕະຖານ ແບບຂາດຕົວຫຼາຍອັນ.⁵ ແຕ່ລະຕົວຊີ້ວັດຄວນໃຫ້ຕົວຢ່າງ ຢ່າງຈະແຈ້ງ ແກ່ຜູ້ນຳໃຊ້ ກ່ຽວກັບການດຳເນີນວຽກງານ ທີ່ມີຄວາມຄືບໜ້າ ຊຶ່ງຈະມີການໃຫ້ຄະແນນຕາມຄວາມຄືບໜ້າຂອງວຽກງານ.

ຕົວຢ່າງ: ທີ່ຈະແຈ້ງກ່ຽວກັບຄວາມຄືບໜ້າ ໃນການດຳເນີນວຽກງານ ທີ່ຖືກນຳໃຊ້ ຫຼື ຮັບຮອງນຳໃຊ້ ໂດຍອຸດສາຫະກຳກ່ຽວກັບພະລັງງານ ລວມມີ :

- ການວາງແຜນໃນການບໍລິການໄຟຟ້າ ຫລື ນໍ້າ ແບບຮອບດ້ານ (ຍັງຮັບຮູ້ວ່າ ເປັນການວາງແຜນດ້ານຊັບພະຍາກອນແບບຮອບດ້ານ) ຊຶ່ງເປັນເງື່ອນໄຂ ກ່ຽວກັບການຄຸ້ມຄອງສຳລັບການຈັດຕັ້ງ ທີ່ດຳເນີນວຽກງານດ້ານພະລັງງານຫຼາຍແຫ່ງຢູ່ ສະຫະລັດອາເມລິກາ (D’Sa 2005).
- ການໄດ້ຮັບການເຫັນດີແບບບໍ່ມີການຈຳກັດການເຂົ້າຮ່ວມ, ມີການຮັບຮອງລ່ວງໜ້າ ແລະ ຈາກຕົວແທນທີ່ໄດ້ຮັບອ້າງມາຂ່າວສານລ່ວງໜ້າ ຂອງປະຊາຊົນ ທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບຈາກໂຄງການ, ຊຶ່ງໄດ້ຖືກຮັບຮອງໂດຍກອງປະຊຸມໂຕະມົນ ວ່າດ້ວຍຄວາມຍືນຍົງຂອງການຜະລິດນໍ້າມັນປານ (RSPO 2007).

ການກຳນົດພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ - ດັ່ງທີ່ໄດ້ປຶກສາຫາລືອ້າງເທິງນີ້ ຮ່າງເອກະສານ (ອ ໑ ຄ ໖) ບໍ່ໄດ້ເວົ້າເຖິງການກຳນົດຂອບເຂດຂອງຄວາມຖືກຕ້ອງຂອງຄວາມຕ້ອງການ (ແລະ ການກຳນົດກໍລະນີສະເພາະ ຂອງຄວາມພຽງພໍ, ຄວາມເໝາະສົມ ແລະ ປະສິດທິພາບ) ຈົນເຖິງລະດັບກຸ່ມສະເພາະ ຂອງພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ. ຖ້າຕິແທ້ ວິທີການດັ່ງກ່າວນີ້ ຈະນຳໄປເຖິງການປຶກສາຫາລືແບບເປີດກວ້າງ ລະຫວ່າງຜູ້ກວດສອບ ແລະ ພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ ວ່າແມ່ນຫຍັງເປັນເງື່ອນໄຂ ແລະ ຄວາມຕ້ອງການທີ່ສຳຄັນ (ຕົວຢ່າງ: ຄຳນິຍົມທາງດ້ານສັງຄົມ, ລຳດັບບູລິມະສິດ, ນະໂຍບາຍ) ທີ່ຕ້ອງໄດ້ບັນລຸ. ແຕ່ວ່າ ລະດັບຊຶ່ງຈະເຮັດໃຫ້ການປຶກສາຫາລື ແລະ ການຕີລາຄາປະເມີນຜົນວຽກງານ ມີຄວາມໝາຍອັນນັ້ນ ແມ່ນເກີດຂຶ້ນໂດຍອັດຕະໂນຳ ມີການກຳນົດພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ ແລະ ເອົາເອົາເຈົ້າເອົ້າຮ່ວມໃນວຽກງານຄືແນວໃດ?

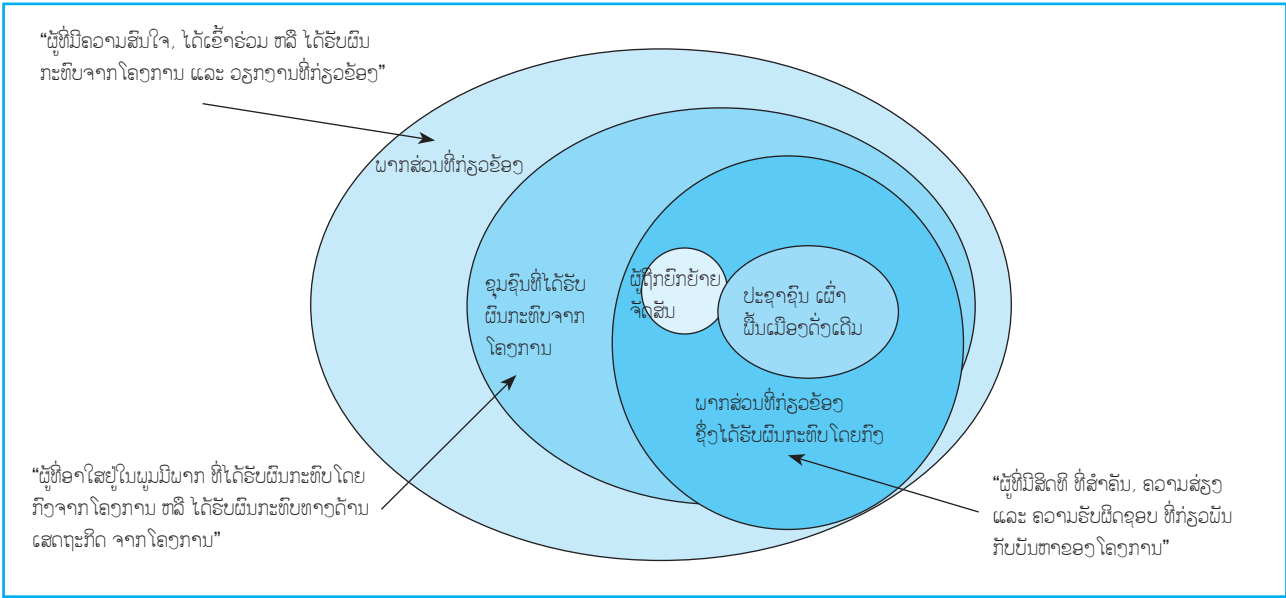
ຮ່າງເອກະສານ (ອ ໑ ຄ ໖) ຮັບຮູ້ພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງໃນ 5 ປະເພດ (ເບິ່ງຮູບພາບທີ 4) ລະດັບ ຊຶ່ງແຕ່ລະພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ ສະໜັບສະໜູນການຕີລາຄາປະເມີນຜົນ, ການຄຸ້ມຄອງ ແລະ ຂະບວນການປຶກສາ ແລະ ຜົນໄດ້ຮັບທີ່ແຕກຕ່າງກັນ ເປັນຕົວຊີ້ວັດທີ່ສຳຄັນຂອງຄວາມຍືນຍົງ. ມັນແມ່ນຕົວຊີ້ວັດທີ່ມີມາດຕະຖານ ແລະ ສາມາດເຫັນໄດ້ຢູ່ທົ່ວເນື້ອໃນເອກະສານ.

ແຕ່ວ່າຢູ່ໃນຮ່າງເອກະສານ, ຕົວຊີ້ວັດ “ການສະໜັບສະໜູນຂອງພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ” ແມ່ນມີຄວາມເປັນທ່ວງເປັນໃຍ ແບບສະເພາະຕໍ່ ພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ “ທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບໂດຍກົງ”. ຈຸດສູນຂອງວຽກງານ ແມ່ນກ່ຽວກັບລະດັບ ຊຶ່ງກຸ່ມ “ທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບໂດຍກົງ” ໄດ້ມີການສະໜັບສະໜູນຂະບວນການ ແລະ ຜົນໄດ້ຮັບຂອງວຽກງານຄືແນວໃດ?

ຄຳນິຍາມ ທີ່ໄດ້ສະເໜີກ່ຽວກັບ ພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ “ທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບໂດຍກົງ” ຊຶ່ງ ເປັນຜູ້ມີ “ສິດທິ, ຄວາມສ່ຽງ ແລະ ຄວາມຮັບຜິດຊອບ ກ່ຽວກັບຄວາມຍືນຍົງ ທີ່ຜິວພັນ ກັບບັນຫາຂອງໂຄງການ” (ເບິ່ງຮູບພາບທີ 4) ແມ່ນມີຄວາມຫຍຸ້ງຍາກທີ່ແຕກຕ່າງກັນ. ບັນຫາດ້ານທີ 1 ແມ່ນມັນມີຄວາມໝາຍບໍ່ຮັດກຸ່ມ. ແມ່ນໃຜເປັນຜູ້ກຳນົດວ່າ ສິ່ງດັ່ງກ່າວນັ້ນມີຄວາມສຳຄັນ ຫລື ບໍ່?

ດ້ານທີ່ສອງ, ແມ່ນຄວາມຮັບຮູ້ ຊຶ່ງພາກສ່ວນຕ່າງໆ ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບ ໂດຍກົງ “ກ່ຽວກັບບັນຫາຂອງໂຄງການ” ຊຶ່ງຈຳເປັນຕ້ອງໄດ້ມີການອະທິບາຍຢ່າງຈະແຈ້ງ. ມີຫຼາຍພາກສ່ວນ ເຊິ່ງມີຄວາມສົນທາງດ້ານວິຊາຊີບ ກ່ຽວກັບການພັດທະນາພະລັງງານ, ນໍ້າ ແລະ ການພັດທະນາແບບຍືນຍົງ : ນັກວິທະຍາສາດ, ນັກວາງແຜນ, ຜູ້ນຳຂອງຊຸມຊົນ, ພະນັກງານທີ່ເຮັດວຽກກ່ຽວກັບການພັດທະນາ ແລະ ຕົວແທນຂອງຊຸມຊົນທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບຈາກໂຄງການ. ຄວນຈິດຈຳວ່າກຸ່ມ

ຮູບພາບທີ 4 ການກຳນົດປະເພດຂອງພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ

ແຫຼ່ງຂໍ້ມູນ : HSAF 2009a: Section 1, p. 19

ຄົນດັ່ງກ່າວນີ້ ແມ່ນມີຢູ່ທົ່ວການຈັດຕັ້ງຂອງລັດ ແລະ ບໍ່ແມ່ນຂອງລັດ ແຕ່ລະການຈັດຕັ້ງດັ່ງກ່າວນີ້ ມີເຫດຜົນໃນການອ້າງອີງ ຫຼື ຍັງຢືນຄວາມຮຽກຮ້ອງຂອງຕົນ ຫຼື ບໍ່, ໂດຍເບິ່ງແຕ່ລະບັນຫາ ເພື່ອໃຫ້ສາມາດຖືວ່າເປັນພາກສ່ວນ “ທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບໂດຍກົງ” ຈາກໂຄງການ.

ຢູນອກອອບເຂດທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບຈາກໂຄງການ, ເອກະສານ (ອ ໑ ຄ ໖) ຊຶ່ງໃຫ້ເຫັນສະຖານບັນການເງິນ, ຜູ້ພັດທະນາໂຄງການ ແລະ ຜູ້ຄຸ້ມຄອງໂຄງການ ຊຶ່ງຖືວ່າເປັນພາກສ່ວນທີ່ສາມາດພິຈາລະນາວ່າ “ເປັນຜູ້ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບໂດຍກົງ” (HSAF 2009a: Section 1, p.18). ໂດຍສັນນິຖານແລ້ວ ເຫັນວ່າມັນອັນກັບພື້ນຖານຄວາມຮັບຜິດຊອບທາງດ້ານກົດໝາຍ, ວິຊາຊີບ ແລະ ຈັນຍາທຳທີ່ແຕກຕ່າງກັນຂອງພວກເຂົາເຈົ້າ. ຍັງບໍ່ມີບົດນຳທີ່ຈະແຈ້ງໃນການຕີລາຄາສິດໃນການໄດ້ຮັບການແກ້ໄຂບັນຫາຂອງພວກເຂົາເຈົ້າ.

ໂດຍທົ່ວໄປແລ້ວຮ່າງ (ອ ໑ ຄ ໖) ບໍ່ໄດ້ຮຽກຮ້ອງໃຫ້ມີການຕີລາຄາປະເມີນຜົນ ລະດັບການສະໜັບສະໜູນຂອງ “ພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ” ຢູ່ໃນສັງຄົມ. ບັນຫາດັ່ງກ່າວນີ້ອາດຈະເຮັດໃຫ້ຜູ້ອ່ານເອກະສານບາງຄົນ ເຫັນວ່າພາກສ່ວນທີ່

ກ່ຽວຂ້ອງຖືກກຳນົດຂຶ້ນມາເພື່ອເປັນຮູບການ ແລະ ບໍ່ແມ່ນຕົວແທນທີ່ແທ້ຈິງຂອງສັງຄົມ. ມັນອາດຈະບໍ່ມີປະສິດທິພາບ ຖ້າວ່າເປົ້າໝາຍຂອງວຽກງານແມ່ນຊຸກຍູ້ໃຫ້ມີການປຶກສາຫາລື ແລະ ຖືກຖຽງທີ່ຈິງຈັງຢູ່ໃນສັງຄົມ.

ຄວາມສອດຄ່ອງຢູ່ໃນມາດຕະຖານທີ່ກຳນົດໄວ້ ລະຫວ່າງເງື່ອນໄຂຕ່າງໆ

- ສຳລັບບາງເງື່ອນໄຂ, ຮ່າງເອກະສານ (ອ ໑ ຄ ໖) ໃຫ້ທິດຊີ້ນຳທີ່ມີລັກສະນະສະເພາະ ແລະ ມີເນື້ອໃນຫຼາຍຂຶ້ນກ່ຽວກັບວ່າ ຈະເຮັດແນວໃດ ເພື່ອໃຫ້ສາມາດປະຕິບັດວຽກງານໄດ້ຕາມມາດຕະຖານ. ແຕ່ຢູ່ໃນກໍລະນີອື່ນ, ມັນອາດຈະມີການໃຫ້ເງື່ອນໄຂນ້ອຍ:

- ເງື່ອນໄຂກ່ຽວກັບປະຊາຊົນເຜົ່າພື້ນເມືອງ ແລະ ການຍົກຍ້າຍຈັດສັນ (ເບິ່ງບັນຫາວຽກງານ II-15 ແລະ II-16). ເພື່ອໃຫ້ໄດ້ຄະແນນສູງສຸດ ແມ່ນຕ້ອງໃຫ້ໄດ້ຮັບການເຫັນຕີຈາກພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງຢ່າງເຕັມສ່ວນ ໂດຍມີສັນຍາທີ່ມີຄວາມຜູກມັດທາງດ້ານກົດໝາຍ. ນີ້ແມ່ນຕົວຢ່າງຂອງບົດນຳ ທີ່ມີຄວາມຈະແຈ້ງ ແລະ ມີເນື້ອໃນຄົບຖ້ວນ.

- ສໍາລັບເງື່ອນໄຂກ່ຽວກັບການຕີລາຄາປະເມີນຜົນທາງເລືອກ (ບັນຫາ I-2), ການຕີລາຄາປະເມີນຜົນແບບຮອບດ້ານ ທາງດ້ານຄວາມຕ້ອງການ ແລະ ທາງດ້ານຜູ້ສະໜອງ ຊຶ່ງມີຄ່າໃຊ້ຈ່າຍຕໍ່າ (ສໍາລັບ ຜະລິດງານ ຫລື ນໍ້າ) ແມ່ນບໍ່ມີຄວາມຈໍາເປັນຢ່າງຈະແຈ້ງເພື່ອໃຫ້ໄດ້ ຄະແນນສູງສຸດ. ນີ້ແມ່ນຕົວຢ່າງຂອງບົດນໍາທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ.

ບາງເງື່ອນໄຂແມ່ນມີນາພ້ອມກັບບົດນໍາທີ່ລະອຽດ (ເບິ່ງການໄຫລວຽນຂອງນໍ້າ ເພື່ອສິ່ງແວດລ້ອມ ແລະ ຄວາມຍືນຍົງຂອງເຂດກ້ອງເອື້ອນ; ວຽກງານດ້ານທີ່ II-25), ແຕ່ວ່າລະດັບຂອງຄວາມລະອຽດສໍາລັບເງື່ອນໄຂ ທີ່ມີຄວາມສໍາຄັນ ທີ່ມີ ຄວາມເທົ່າທຽມກັນນັ້ນ ແມ່ນມີນ້ອຍກວ່ານັ້ນຫຼາຍ (ເບິ່ງ ການຕີລາຄາປະເມີນຜົນ ທາງເລືອກ). ຮ່າງເອກະສານ (ອ ໑ ຄ ຟ) ຍັງບໍ່ໄດ້ໃຫ້ມາດຕະຖານແບບປອດຕົວ ທີ່ຈະແຈ້ງກ່ຽວກັບຄວາມສືບໜ້າ ໃນການດໍາເນີນວຽກງານ ຕໍ່ແຕ່ລະເງື່ອນໄຂ.

ການກຳນົດ ແລະ ການກັບກຳຂໍ້ມູນ - ຮ່າງເອກະສານຂອງ (ອ ໑ ຄ ຟ) ສະເໜີ ວ່າ ຮ່າງເອກະສານດັ່ງກ່າວ ສາມາດສ້າງໃຫ້ສໍາເລັດ ໂດຍຫຼີກລ້ຽງຜູ້ກວດກາ 5 ຫາ 10 ຄົນ ຕະຫຼອດໄລຍະ 3 ວັນ (ລວມທັງການຢ້ຽມຢາມສະຖານທີ່ໂຄງການ). ການດໍາເນີນການດັ່ງກ່າວ ອາດຈະເປັນເຈົ້າພາບໂດຍບໍລິສັດໄຟຟ້ານໍ້າຕົກ ແລະ ໄດ້ຮັບການຊ່ວຍເຫຼືອຈາກຜູ້ທີ່ຄວາມໝາຍ. ບໍລິສັດອາດຈະຊຸກຍູ້ໃຫ້ຫຼີກລ້ຽງ ຕີລາຄາປະເມີນຜົນເຂົ້າເຖິງພາກສ່ວນທີ່ສໍາຄັນ, ລວມທັງບໍລິສັດ ແລະ ຕົວແທນ ຂອງລັດຖະບານ, ຕົວແທນຂອງຊຸມຊົນ ແລະ ຜູ້ຊ່ຽວຊານຢູ່ທ້ອງຖິ່ນ.

ຂໍ້ມູນຕ່າງໆ ຊຶ່ງຮ່າງເອກະສານ ໄດ້ຖືວ່າເປັນແຫຼ່ງຫຼັກຖານ ແມ່ນຍັງບໍ່ ມີຄວາມພຽງພໍ. ຕົວຢ່າງ : ຮ່າງເອກະສານ (ອ ໑ ຄ ຟ) ໄດ້ສະເໜີວ່າ ການສະໜັບສະໜູນຂອງຊຸມຊົນ ທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບຈາກໂຄງການ ຈະຖືກຕີລາຄາ ປະເມີນຜົນ ໂດຍການສໍາຫຼວດ ແລະ ການເອົາຄວາມຄິດຄວາມເຫັນ ຈາກຫຼາຍ ພາກສ່ວນທີ່ແຕກຕ່າງກັນ ຊຶ່ງດໍາເນີນຢູ່ໃນລະດັບຊຸມຊົນ. ແຕ່ວ່າ, ນັກການເມືອງ ທີ່ຜິວພັນກັບການພັດທະນາໄຟຟ້ານໍ້າຕົກ ສ່ວນຫຼາຍໄດ້ມີການດໍາເນີນການລອບບິ ຢູ່ໃນລະດັບທ້ອງຖິ່ນ ໂດຍອົງການຈັດຕັ້ງຕ່າງໆ ເພື່ອສະໜັບສະໜູນໂຄງການ. ການເອົາຄວາມຄິດຄວາມເຫັນ ແລະ ການສໍາຫຼວດ ອາດຈະພາໃຫ້ໄດ້ຮັບຜົນທີ່ ບໍ່ຖືກຕ້ອງ ແລະ ຈໍາເປັນຕ້ອງໄດ້ຮັບການສະໜັບສະໜູນ ດ້ວຍເຕັກນິກທີ່ມີຄວາມ ລະອຽດອ່ອນຫຼາຍຂຶ້ນເຊັ່ນ : ການເຂົ້າເຖິງປະຊາຊົນທີ່ມີຄວາມບອບບາງໄດ້ ຫລື ຜູ້ມີຄວາມເປັນທ່ວງເປັນໄປ ຕໍ່ບັນຫາ ຕາມດ້ວຍການສໍາພາດແບບປິດລັບ. ການເຂົ້າເຖິງປະຊາຊົນ ຮຽກຮ້ອງໃຫ້ມີການສ້າງຄວາມເຊື່ອໝັ້ນ. ດັ່ງນັ້ນ ການລົງໄປເກັບກຳຂໍ້ມູນໃນໄລຍະສັ້ນ ໂດຍການເປັນເຈົ້າການຂອງຕົວແທນຂອງ ບໍລິສັດໄຟຟ້ານໍ້າຕົກ ອາດຈະບໍ່ມີຄວາມພຽງພໍສໍາລັບການກັບກຳຂໍ້ມູນທີ່ຖືກຕ້ອງ.

ການເຮັດໃຫ້ໄຟຟ້ານໍ້າຕົກ ມີຄວາມຍືນຍົງຂຶ້ນ ?

ມີເງື່ອນໄຂທີ່ບໍ່ເຮັດກຸ່ມ ກ່ຽວກັບການສ້າງເອກະສານ ກ່ຽວກັບຂະບວນການ ແລະ ຜົນໄດ້ຮັບຂອງວຽກງານ ຫຼື ບໍ່ - ເພື່ອເຮັດໃຫ້ມີຄວາມສໍາເລັດ ໃນການຕີ ລາຄາປະເມີນຜົນວຽກງານ, ຜູ້ກວດສອບຕ້ອງສ້າງຄວາມເຂົ້າໃຈຢ່າງລາຍ ລະອຽດ ກ່ຽວກັບຂະບວນການວາງແຜນ ແລະ ລະບົບການຈັດຕັ້ງຢູ່ປະເທດ ຫຼື ພາກພື້ນໃດໜຶ່ງຢ່າງສະເພາະ.

ຄວາມເຂົ້າໃຈຢ່າງລະອຽດ ແມ່ນມີຄວາມຈໍາເປັນ ຍ້ອນວ່າຮ່າງເອກະສານ ດັ່ງກ່າວມີຮຽກຮ້ອງໃຫ້ຜູ້ກວດສອບລະບຸລະດັບ ກ່ຽວກັບຄວາມທ້າທ້າຍ ທາງດ້ານ ການຈັດຕັ້ງປະເມດຕ່າງໆ ເຊິ່ງສາມາດ “ຄຸ້ມຄອງໄດ້.” ຕົວຢ່າງ : ມັນອາດຈະ ລວມເອົາ “ຊ່ອງຫວ່າງ” ຫຼື “ອັບກຜ່ອງ” ກ່ຽວກັບນະໂຍບາຍ, ແຜນການ, ແລະ ຄວາມສາມາດຂອງພາກລັດ (HSAF 2009a: Section 1:pp.26.29).

ການຕີລາຄາປະເມີນຜົນປະເພດດັ່ງກ່າວມີ ຮຽກຮ້ອງ, ໂດຍຖືກວ່າເປັນ ບາດກ້າວເບື້ອງຕົ້ນໃນການດໍາເນີນວຽກງານ, ໃຫ້ຜູ້ກວດສອບ ຕ້ອງເຂົ້າໃຈ ຊ່ອງຫວ່າງທີ່ມີຢູ່ໃນຂະບວນການວາງແຜນ ຫລື ໂຄງຮ່າງການຈັດຕັ້ງໃດໜຶ່ງ. ແຕ່ມັນເປັນໜ້າແປກໃຈ, ທີ່ຮ່າງເອກະສານດັ່ງກ່າວບໍ່ໄດ້ຮຽກຮ້ອງໃຫ້ຜູ້ກວດສອບ ລາຍງານຄວາມເຂົ້າໃຈຂອງພວກເຂົາເຈົ້າຢ່າງລະອຽດ.

ມັນມີຄວາມສໍາຄັນສໍາລັບກອງປະຊຸມ (ອ ໑ ຄ ຟ) ໃນການກຳນົດ ບູລິມະສິດ ກ່ຽວກັບການຄຸ້ມຄອງບັນຫາ, ແຕ່ເປັນການດໍາເນີນການ ໃນວິທີທາງທີ່ເປັນ ການສ້າງເອກະສານແບບເລັ່ງລັດຕັດຕອນ ທີ່ບໍ່ມີການເບິ່ງສະພາບການຕ່າງໆ ເຊິ່ງເຮັດໃຫ້ວຽກງານບໍ່ມີປະສິດທິພາບ. ມັນອາດຈະເຮັດໃຫ້ມີການເບິ່ງ ບາງພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງແບບຜິວເຜີຍ. ພວກເຂົາສະເໜີວ່າການກວດສອບຄວນ ຕິດພັນ ກັບການປະກອບເອກະສານຢ່າງລະອຽດຫຼາຍຂຶ້ນ ໂດຍມີ (ກໍລະນີສຶກສາ).

ຄວາມສະລັບສັບຊ້ອນ ແລະ ມີການແຍກກັນ - ຄວາມຍາວ ແລະ ຄວາມສະລັບ ສັບຊ້ອນຂອງເອກະສານ (ມີວຽກງານ 39 ດ້ານ ແລະ ຕົວຊີ້ວັດຫຼາຍກວ່າ 200 ຕົວ ທີ່ຕ້ອງໄດ້ໃຫ້ຄະແນນ), ຊຶ່ງມັນອາດຈະຈຳກັດ ການມີສ່ວນຮ່ວມ ຂອງປະຊາຊົນ ແບບມີການຮູ້ຂໍ້ມູນລ່ວງໜ້າ. ນອກຈາກນັ້ນ ຍັງມີຄວາມ ສ່ຽງໃນເວລາຕອບຄໍາຖາມຕາມຕົວຊີ້ວັດທີ່ມີຫຼາຍໂຫລ, ບາງເງື່ອນໄຂກ່ຽວ ກັບຄວາມຍືນຍົງທີ່ສໍາຄັນ ແມ່ນສູນເສຍໄປ. ຕົວຢ່າງ: ຮ່າງ (ອ ໑ ຄ ຟ) ໄດ້ສະເໜີເງື່ອນໄຂກ່ຽວກັບການກຳນົດບູລິມະສິດທາງເລືອກໃນການສະໜອງ ການບໍລິການ ຜະລິດງານ ແລະ ນໍ້າທີ່ມີສະເພາະຢູ່ໃນຕອນທ້າຍຂອງບົດນໍາກ່ຽວ ກັບການຕີລາຄາທາງເລືອກເທົ່ານັ້ນ (HSAF 2009a Section 1, p.25).

5 ຂໍ້ຈຳກັດ ແລະ ຄວາມເປັນໄປໄດ້ຂອງຮ່າງເອກະສານ (ອ ກ ຄ ຟ)

ຮ່າງເອກະສານ (ອ ວ ຄ ຟ) ແມ່ນວິທີການຕີລາຄາປະເມີນຜົນ ເຊື່ອນໄຂຫຼາຍດ້ານ, ຊຶ່ງໃນນັ້ນມີເຊື່ອນໄຂທາງດ້ານຄຸນນະພາບ ທີ່ແຕກຕ່າງກັນ (ວຽກງານແຕ່ລະດ້ານ) ຊຶ່ງຈະໃຫ້ຄວາມສຳຄັນເທົ່າທຽມກັນ. ດ້ວຍເຫດນັ້ນ ຮ່າງເອກະສານຈຶ່ງມີທ່າອຽງກ່ຽວກັບການລາຍງານ ການຕັດສິນບັນຫາດ້ານນະໂຍບາຍ, ແຕ່ບໍ່ສາມາດມີການປຽນແທນໄດ້.

ຢູ່ພາກພື້ນແມ່ນ້ຳຂອງ, ຜູ້ວິຈານການສ້າງເຊື່ອນໄຟຟ້ານ້ຳຕົກຂະໜາດໃຫຍ່ໄດ້ອ້າງວ່າການບໍລິການດ້ານພະລັງງານໄຟຟ້າສາມາດຕອບສະໜອງໄດ້ ໂດຍທາງເລືອກທາງດ້ານເຕັກນິກທີ່ແຕກຕ່າງກັນ, ແຕ່ການດຳລົງຊີວິດຂອງຊາວນາຂະໜາດນ້ອຍ ທີ່ຕ້ອງອາໄສຢູ່ໃນເຂດດິນຫາມ ແລະ ແຄມແມ່ນ້ຳ ແມ່ນບໍ່ມີຄວາມຍືນຍົງ (Foran and Manorom 2009' Ubon Ratchatani University [UBU] 2002). ເຫດຜົນດັ່ງກ່າວນີ້ ລວມເອົາການສະໜັບສະໜູນເຊື່ອນໄຂໃດໜຶ່ງ ຫຼາຍກວ່າ (ການຮັກສາຊັບພະຍາກອນແຫຼ່ງນ້ຳທີ່ເປັນຊັບສິນລວມ ເພື່ອລ້ຽງດູປະຊາຊົນ) ເໝືອກວ່າສິ່ງອື່ນ (ໄຟຟ້ານ້ຳຕົກ). ຮ່າງເອກະສານ (ອ ວ ຄ ຟ) ຕາມທີ່ພວກເຮົາເອົາໃຈ ເຫັນວ່າມີຈຸດປະສົງທີ່ເປັນກາງເພື່ອຊ່ວຍຊາດ້ານດີທີ່ແຕກຕ່າງກັນ.

ໃນທີ່ສຸດ, ການຕັດສິນບັນຫາວ່າເຊື່ອນໃດໜຶ່ງ ຈະຖືກກໍ່ສ້າງ, ດຳເນີນກິດຈະການ ຫຼື ບໍ່ນັ້ນ ແມ່ນຈະກຳນົດຂຶ້ນ ໂດຍພາກສ່ວນທີ່ແຕກຕ່າງກັນ ໂດຍເບິ່ງຄຳນິຍົມ ແລະ ເຫດຜົນທີ່ແຕກຕ່າງກັນ. ດ້ວຍເຫດນັ້ນ ພວກເຮົາເຫັນວ່າ ມີຄວາມຈຳເປັນຕ້ອງມີບົດນຳ ທີ່ເປັນພື້ນຖານສຳລັບພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ ເພື່ອຄົ້ນຄວ້າກ່ຽວກັບຄວາມຍືນຍົງ.

ຈຸດຍືນຍົງຖານກ່ຽວກັບຄວາມຍືນຍົງ - ເພື່ອເຮັດໃຫ້ພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງສາມາດໄດ້ຮັບຜົນປະໂຫຍດຫຼາຍຂຶ້ນ ຈາກການຕີລາຄາປະເມີນຜົນກ່ຽວກັບຄວາມຍືນຍົງ, ມັນຈຳເປັນຕ້ອງໄດ້ມີການທົບທວນ ບັນດາຈຸດຍືນທີ່ສຳຄັນຢູ່ໃນ Robert Gibson's (2006) “ວິທີການປະຕິບັດຕົວຈິງ” “ໃນການຕີລາຄາປະ

ເມີນຜົນຄວາມຍືນຍົງ”. Gibson's ເປັນຜູ້ຊ່ຽວຊານຕີລາຄາປະເມີນຜົນທາງດ້ານສິ່ງແວດລ້ອມ ຊຶ່ງມີປະສົບການຢູ່ໃນຂະແໜງການຂຸດຄົ້ນບໍ່ແຮ່, ອ້າງເຫດຜົນວ່າ, ປະຊາຊົນມີຄວາມສົນໃຈໃນການຮັບປະກັນການດຳລົງຊີວິດການເປັນຢູ, ມີຂຸນຊົນທີ່ເອີ້ນແຂງ, ມີໂອກາດ ແລະ ທາງເລືອກໃໝ່ ແລະ ມີອິດທິພົນໃນການຕັດສິນບັນຫາ (2006: 173). ການຕີລາຄາປະເມີນຜົນຄວາມຍືນຍົງ ຄວນເປັນໂອກາດໃນການຮຽນຮູ້ ແລະ ຄົ້ນຄິດກ່ຽວກັບສາຍພົວພັນຢູ່ໃນລະບົບສັງຄົມ ແລະ ລະບົບນິເວດ. ລາວອ້າງອີງວ່າ :

ການຕີລາຄາປະເມີນຜົນ ຄວາມຍືນຍົງ ຕ້ອງໄດ້ເອົາໃຈໃສ່ກ່ຽວກັບພັນທະໃນການຮັບຮູ້ການເພິ່ງພາອາໃສ່ເຊິ່ງກັນ ແລະ ກັນ ແລະ ຕ້ອງໄດ້ເບິ່ງຜົນໄດ້ຮັບ ຈາກຫຼາຍດ້ານນຳກັນ. ການດຳເນີນວຽກງານດັ່ງກ່າວນີ້ ຈະໄດ້ຮັບການຊ່ວຍເຫຼືອ ໂດຍການກຳນົດຕາຕະລາງ ໃນການດຳເນີນວຽກງານທີ່ຮອບດ້ານ, ເຊິ່ງລວມເອົາເຊື່ອນໄຂຕ່າງໆ ເພື່ອກ້າວໄປເຖິງຄວາມຍືນຍົງ. ນອກຈາກນັ້ນ ມັນຍັງມີຄວາມສຳຄັນໃນການກຳນົດບົດນຳທີ່ຈະແຈ້ງກ່ຽວກັບການຕັດສິນບັນຫາທີ່ຕ້ອງໄດ້ມີການຊ່ວຍຊາຄວາມສຳຄັນ ຂອງວຽກງານໃນແຕ່ລະດ້ານ ເພື່ອຮັບປະກັນໃຫ້ ການເສຍສະຫຼະໃດໜຶ່ງນັ້ນ ແມ່ນໄດ້ເຮັດຂຶ້ນ ກໍຕໍ່ເມື່ອບໍ່ມີທາງເລືອກອື່ນແລ້ວທີ່ດີກວ່ານັ້ນ. (Gibson 2006: 172; emphasis added)

ໃນການສັງລວມຂໍ້ມູນເຂົ້າຢູ່ໃນວັກນີ້ ເຫັນວ່າມີເຫດຜົນສາມຢ່າງທີ່ມີສ່ວນພົວພັນກັນ, ທັງໝົດນັ້ນ ແມ່ນເນັ້ນໜັກເຖິງຄວາມສຳຄັນຂອງສາຍພົວພັນເຊິ່ງກັນ ແລະ ກັນ. ຄວາມຮັບຮູ້ກ່ຽວກັບ “ການໄດ້ຮັບຜົນປະໂຫຍດຮ່ວມກັນ” ສະເໜີໃຫ້ມີການຄິດເລືອກແຜນການ ຫຼື ເຂື່ອນທີ່ດີທີ່ສຸດ (ພ້ອມທັງການຊອກຫາແບບຕໍ່ເນື່ອງ) ບໍ່ແມ່ນສະເພາະແຕ່ການດຳເນີນວຽກງານ ໃນການອັດເລືອກ ເອົາແຜນການ ຫລື

ເອື້ອນ ທີ່ດີທີ່ສຸດຈາກສິ່ງທີ່ອໍ້ລ້າຍທີ່ສຸດ.

ດ້ານທີ 2, Gibson ໄດ້ອ້າງເຫດຜົນວ່າ ມັນມີຄວາມເປັນໄປໄດ້ໃນການກຳນົດ ເງື່ອນໄຂຄວາມຍິນຍົງທີ່ສຳຄັນ ທີ່ເປັນຜືນຖານ ແລະ ສາມາດຮັບຮອງໄດ້ທົ່ວໄປ, ຊຶ່ງພວກເຮົາສາມາດລະບຸວິທີທາງທີ່ແຕກຕ່າງກັນ, ແຕ່ເງື່ອນໄຂທັງໝົດແມ່ນ ກວມເອົາເງື່ອນໄຂ ກ່ຽວກັບຄວາມຍິນຍົງເຊັ່ນ :

- ຫລຸດຜ່ອນໄພອັນຄູ່ ຕໍ່ມະນຸດແບບທາງກົງ ແລະ ທາງອ້ອມເພື່ອກຽດສັກສິຂອງລະບົບດຳເນີນວຽກງານ
- ສະໜອງ ໂອກາດທີ່ດີໃນການດຳເນີນຊີວິດການເປັນຢູ່
- ມີຄວາມເປັນທຳຕໍ່ຄົນໃນຍຸກດຽວກັນ
- ມີຄວາມເປັນທຳຕໍ່ຄົນໃນຍຸກໜ້າ
- ສາມາດຮັກສາຊັບພະຍາກອນ ແລະ ຮັບປະກັນປະສິດທິຜົນຂອງວຽກງານ
- ມີລະບົບການປົກຄອງທາງດ້ານສັງຄົມ ແລະ ລະບົບນິເວດ ທີ່ມີຄວາມຊີວິໄລ ແລະ ມີປະຊາທິປະໄຕ
(Gibson 2006: 174)

ຕົວຢ່າງ: ປະສິດທິຜົນ ແລະ ຄວາມເປັນທຳ ມີຄວາມໝາຍວ່າ ເປັນວິທີການໃນການພັດທະນາດ້ານວັດຖຸ ແລະ ພະລັງງານ ເພື່ອຮັບປະກັນຄວາມເຜິ້ງພໍໃຈຂອງບຸກຄົນ ຢູ່ໃນກຸ່ມທີ່ໄດ້ປຽບ ຫລາຍກວ່າ ການອະນຸຍາດໃຫ້ມີຄວາມພຽງພໍທາງດ້ານວັດຖຸ ແລະ ພະລັງງານສຳລັບທຸກຄົນ. ຄວາມສິວິໄລຂອງກະຮ້ອງໃຫ້ມີການພັດທະນາຄວາມສາມາດ ແລະ ລະດົມຜູ້ຜະລິດ ແລະ ຜູ້ຊົມໃຊ້ທຸກຄົນ ໃນການຫລຸດຜ່ອນຄວາມຕ້ອງການທາງດ້ານສັງຄົມ ແລະ ລະບົບນິເວດຂອງຕົນ, ບໍ່ສະເພາະແຕ່ອະແໜງໄຟຟ້ານັ້ນ (2006.174).

ເອກະສານທີ່ລະອຽດ ຄືກັນກັບວິທີການ (ອ ໑ ຄ ໖) ຄວນມີສາຍພົວພັນທີ່ຈະແຈ້ງ ກັບເງື່ອນໄຂຄວາມຍິນຍົງທີ່ສຳຄັນ. ໃນການກຳນົດສາຍພົວພັນທີ່ຈະແຈ້ງ ຈະເຮັດໃຫ້ພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ ມີຄວາມເຊື່ອໝັ້ນວ່າ ເອກະສານດັ່ງກ່າວນີ້ ແມ່ນສ້າງຂຶ້ນບົນຜືນຖານທາງດ້ານສະຕິປັນຍາທີ່ເຂັ້ມແຂງ. ເພື່ອຮັບປະກັນວ່າ ເງື່ອນໄຂກ່ຽວກັບຄວາມຍິນຍົງທີ່ສຳຄັນດັ່ງກ່າວນັ້ນ ມັນໄດ້ຖືກນຳມາປຶກສາຫາລື ແລະ ມີການຍົກຫຼາຍບັນຫາເກີນກວ່າການພັດທະນາໄຟຟ້ານັ້ນຕົກ. ໂດຍປະຕິບັດຕາມເງື່ອນໄຂດັ່ງກ່າວນີ້, ມັນຈະມີຄວາມຫ້າຫາຍ ຈາກຜົນປະໂຫຍດ, ສະຖານບັນ ແລະ ຄ່ານິຍົມ ທີ່ເປັນຕົວອັບເອື້ອນ ລະບົບສັງຄົມ ແລະ ລະບົບນິເວດ ໃນຍຸກປັດຈຸບັນ. ແຕ່ມັນເປັນເຫດຜົນ ທີ່ບໍ່ມີຄວາມສັກສິດ ສຳລັບເອກະສານ (ອ ໑ ຄ ໖) ໃນການຫລີກເວັ້ນສາຍພົວພັນກັບບາງເງື່ອນໄຂທີ່ສຳຄັນ.

ການເຮັດໃຫ້ໄຟຟ້ານັ້ນຕົກ ມີຄວາມຍິນຍົງຂຶ້ນ ?

ຈຸດຍືນທີ່ສອງຂອງ Gibson ແມ່ນຜູ້ຕັດສິນບັນຫາ ຊຶ່ງໄດ້ມີຄວາມຕັດສິນໃຈກ່ຽວກັບຄວາມຍິນຍົງ ຊຶ່ງຕ້ອງໄດ້ພະຍາຍາມໃຫ້ບັນລຸຜົນໄດ້ຮັບດ້ານບວກຢູ່ໃນບັນດາອົງເຂດວຽກງານທີ່ສຳຄັນອ້າງເທິງນີ້ ກ່ອນທີ່ຈະມີຈາລະນາກ່ຽວກັບການຕໍ່ລອງດ້ານໃດດ້ານໜຶ່ງ. ດ້ານທີ່ສາມ, ໃນເວລາຕ້ອງມີການຕໍ່ລອງ, Gibson ສະເໜີວ່າ ລະບຽບການຜືນຖານຈຳນວນໜຶ່ງ ທີ່ສາມາດຊ່ວຍໃນການຕັດສິນໃຈໄດ້, ຊຶ່ງລວມເອົາ :

- ການໄດ້ຮັບຜົນປະໂຫຍດດ້ານສິດທິສູງສຸດ - ໝາຍເຖິງ ການປະກອບສ່ວນ ຈາກທາງສອງຝ່າຍ, ແບບສະສົມ ແລະ ຕະຫລອດໄປ
- ການຫລີກເວັ້ນຜົນກະທົບທາງລົບທີ່ສຳຄັນ - ບໍ່ໃຫ້ມີຜົນກະທົບທາງລົບຕໍ່ລະບົບສັງຄົມ ແລະ ລະບົບນິເວດ, ນອກຈາກວ່າ ທາງເລືອກອື່ນເປັນທາງເລືອກທີ່ຍິ່ງສ້າງຜົນກະທົບທີ່ຮ້າຍແຮງກວ່ານັ້ນ ຕໍ່ລະບົບສັງຄົມ ແລະ ລະບົບນິເວດ
- ການປົກປັກຮັກສາເພື່ອອານາຄົດ - ບໍ່ໃຫ້ມີການສ້າງຜົນກະທົບທາງລົບໄປສູ່ອານາຄົດນອກຈາກວ່າທາງເລືອກອື່ນນັ້ນ ແມ່ນຍິ່ງສ້າງຜົນກະທົບທີ່ຮ້າຍແຮງກວ່ານັ້ນ ຕໍ່ອານາຄົດ
- ມີການອ້າງອີງເຫດຜົນຢ່າງຈະແຈ້ງ - ອີງໃສ່ບູລິມະສິດສະເພາະ, ເງື່ອນໄຂກ່ຽວກັບຄວາມຍິນຍົງອັນຜືນຖານ ແລະ ລະບຽບການກ່ຽວກັບການຕໍ່ລອງ
- ມີອະບວນການຕັດສິນບັນຫາ ທີ່ເປີດກວ້າງ ໃຫ້ແກ່ທຸກພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ
- ຜູ້ຮັບຜິດຊອບໃນການຊອກເຫດຜົນ ແມ່ນຜູ້ສະເໜີທາງເລືອກເພື່ອການຕົກລົງ

Source: based on Gibson (2006: 176)

ອໍ້ສະຫຼຸບ ຂອງພວກເຮົາກ່ຽວກັບຜືນຖານ ອັນໜຶ່ງ, ແຕ່ເປັນລະບົບທີ່ອ້ອມອ້າງສຳຄັນ (Gibson 2006) ຊຶ່ງໃຫ້ເຫັນເຖິງຄວາມເປັນໄປໄດ້ ແລະ ອໍ້ຈຳກັດຂອງຮ່າງ (ອ ໑ ຄ ໖). ຮ່າງ (ອ ໑ ຄ ໖) ມີຄວາມເປັນໄປໄດ້ ໃນການແຈ້ງອໍ້ມູນໃຫ້ແກ່ການຕັດສິນບັນຫາຂອງພາກລັດ. ແຕ່ໃນການປະຕິບັດສິ່ງດັ່ງກ່າວນີ້, ມັນມີຄວາມຈຳເປັນຕ້ອງໃຫ້ຕິດພັນກັບເງື່ອນໄຂສະເພາະ ໃນ 39 ດ້ານຂອງມັນ, ເພື່ອໃຫ້ເຂົ້າໃຈຈະແຈ້ງຫຼາຍຂຶ້ນ ກ່ຽວກັບເງື່ອນໄຂທີ່ສຳຄັນຂອງຄວາມຍິນຍົງ. ພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ ອາດຈະສາມາດຮຽນຮູ້ຈາກການເຮັດວຽກງານຈຳນວນໜຶ່ງ ແຕ່ຕ້ອງເບິ່ງ ເງື່ອນໄຂ ແລະ ຕົວຊີ້ວັດໃຫ້ຫຼາຍຂຶ້ນ.

ພາກສະຫຼຸບ

ເອກະສານເພື່ອການປຶກສາຫາລືສະບັບນີ້ ໄດ້ແນະນຳຮ່າງເອກະສານ ກ່ຽວກັບວິທີການຕີລາຄາປະເມີນຜົນຄວາມຍືນຍົງຂອງໄຟຟ້ານໍ້າຕົກ (ອ ວ ຄ ຟ) ແລະ ໄດ້ໃຫ້ລາຍລະອຽດ, ແຕ່ເປັນການວິໄຈອັນພື້ນຖານ ເພື່ອ ເບິ່ງວ່າເອກະສານດັ່ງກ່າວນີ້ ໄດ້ຖືກອອກແບບຂຶ້ນມາ ເພື່ອນຳໃຊ້ຄືແນວໃດ. ການວິໄຈຂອງພວກເຮົາ ສາມາດເປີດເຜີຍ ໃຫ້ເຫັນຂໍ້ຈຳກັດໃນຫຼາຍດ້ານ ຂອງຮ່າງເອກະສານ. ຂໍ້ຈຳກັດທີ່ຈະແຈ້ງສິ່ງໜຶ່ງ ແມ່ນຄວາມຍາວ ແລະ ຄວາມສະລັບສັບຊ້ອນຂອງຮ່າງເອກະສານ, ໂດຍສະເພາະໝວດທີ II, III, ແລະ IV. ຊຶ່ງຈະຈຳກັດການເຂົ້າຮ່ວມຂອງປະຊາຊົນ ແບບມີການຮູ້ຂໍ້ມູນລ່ວງໜ້າ ພ້ອມທັງການນຳໃຊ້ເອກະສານແບບກວ້າງຂວາງ. ບັນຫາດັ່ງກ່າວນີ້ ສາມາດແກ້ໄຂໄດ້ ໂດຍການສຸມໃສ່ເງື່ອນໄຂບູລິນະສິດ ທີ່ມີຄວາມສຳຄັນໃນລະດັບສູງນ້ອຍ ລົງ, ຊຶ່ງຖືກກຳນົດຂຶ້ນ ໂດຍອີງໃສ່ການປຶກສາຫາລືກ່ອນໜ້ານີ້ ລະຫວ່າງ ຫຼື ພາຍ ໃນ ພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ ກ່ຽວກັບວ່າ “ເງື່ອນໄຂຄວາມຍືນຍົງທີ່ສຳຄັນອັນໃດ” ທີ່ພວກເຮົາເຈົ້າຕ້ອງການຕີລາຄາປະເມີນຜົນ (ເບິ່ງໝວດທີ 6).⁶

ຂໍ້ຈຳກັດທີ່ສຳຄັນອີກອັນໜຶ່ງ ແມ່ນຮ່າງ (ອ ວ ຄ ຟ) ໄດ້ນຳໃຊ້ວິທີການ ທີ່ຕ້ອງໄດ້ຕີຄວາມໝາຍ. ວິທີການດັ່ງກ່າວນີ້ ອານຸຍາດໃຫ້ຜູ້ທີ່ເປັນເຈົ້າ ການ ກຳນົດຄວາມຕ້ອງການທີ່ຈຳເປັນ, ເງື່ອນໄຂ ແລະ ຜົນໄດ້ຮັບ ຢູ່ ນອກຂອບເຂດຂອງການຕີລາຄາປະເມີນຜົນ. ຖ້າການຕີລາຄາປະເມີນຜົນ ແລະ ການດຳເນີນການ ກ່ອນການຕີລາຄາປະເມີນຜົນ ໄດ້ຖືກດຳເນີນ ໄປຄຽງຄູ່ກັບການມີສ່ວນຮ່ວມຂອງຫຼາຍພາກສ່ວນ ທີ່ກ່ຽວຂ້ອງໃນລະດັບ ຈຳກັດ-ຫຼືມີຕົວຢ່າງນ້ອຍກ່ຽວກັບການດຳເນີນວຽກງານແຕ່ລະອັນຕອນ ຊຶ່ງຕ້ອງມີແຜນການທາງດ້ານພະລັງງານ ຫຼື ເຂື່ອນໄຟຟ້ານໍ້າຕົກ ທີ່ບໍ່ຈະແຈ້ງ ຊຶ່ງອາດຈະມີການໃຫ້ຄະແນນສູງກວ່າແຜນການ ຫຼື ເຂື່ອນທີ່ມີການຕີລາຄາປະ ເມີນຜົນຢ່າງລະອຽດ ແລະ ຮອບດ້ານ.⁷

ການປຶກສາຫາລືເນື້ອໃນສະເພາະຂອງເອກະສານ ແມ່ນບັນຫາທີ່ຈຳເປັນ. ມີຜົນ ໄດ້ຮັບສະເພາະອັນໃດ ທີ່ໄດ້ກຳນົດຂຶ້ນ ຈາກເຂື່ອນ, ແຜນບໍລິການພະລັງງານ ຫຼື ແຜນພັດທະນາພາກພື້ນ? ພວກເຮົາສາມາດຕົກລົງ ກ່ຽວກັບຄວາມຕ້ອງການ ສຳລັບການປຶກສາຫາລື (ແບບຕໍ່ເນື່ອງ) ດັ່ງກ່າວນີ້. ແຕ່ຕາມຄວາມເປັນຈິງ ແລ້ວ ມັນບໍ່ສາມາດດຳເນີນໄປໄດ້ຕະຫຼອດ, ຍ້ອນວ່າເອກະສານດັ່ງກ່າວນີ້ເອງ ຕ້ອງໄດ້ສ້າງຂຶ້ນ ບົນພື້ນຖານວິທີການທີ່ມີການສົມທຽບສູງ. ໃນຕໍ່ໜ້າ, ໃນ ເວລາມີການປຶກສາຫາລືກັບປະຊາຊົນ, ຮ່າງ (ອ ວ ຄ ຟ) ຕ້ອງໃຫ້ບົດນຳທີ່ຈະ ແຈ້ງຫຼາຍຂຶ້ນ ກ່ຽວກັບການດຳເນີນກິດຈະການ ໃນແຕ່ລະໄລຍະ, ສຳລັບທຸກຄົນ ແລ້ວເຫັນວ່າມັນເປັນເງື່ອນໄຂທີ່ສຳຄັນ. ຮ່າງເອກະສານສະບັບເດີມ ສິງຫາ 2009 ຍັງບໍ່ທັນມີຄວາມສອດຄ່ອງກັບກ່ຽວໃນການນຳໃຊ້ແຕ່ລະອັນຕອນ. ຕົວຢ່າງ: ກ່ຽວກັບການດຳເນີນການແຕ່ລະອັນຕອນ ທີ່ຖືກນຳໃຊ້ ຫຼື ດັດປັບໂດຍ ພາກອຸດສາຫະກຳ ທີ່ມີການນຳໃຊ້ພະລັງງານລວມມີ :

- ການວາງແຜນນຳໃຊ້ຊັບພະຍາກອນແບບຮອບດ້ານ (D’Sa 2005)
- ການໄດ້ຮັບຄວາມເຫັນດີແບບ ບໍ່ມີການຈຳກັດການເຂົ້າຮ່ວມ, ໄດ້ຮັບ ລ່ວງໜ້າ ແລະ ເປັນການເຫັນດີແບບມີຂໍ້ມູນລ່ວງໜ້າ ຈາກປະຊາຊົນທີ່ ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບຈາກໂຄງການ (RSPO 2007)

ໂດຍສະຫຼຸບແລ້ວ, ກອງປະຊຸມຕີລາຄາການປະເມີນຜົນ ຄວາມຍືນຍົງດ້ານສິ່ງ ແວດລ້ອມ ໄດ້ໃຫ້ເຄື່ອງມື ທີ່ມີການປັບປຸງ ເພື່ອຕີລາຄາປະເມີນຜົນການວາງ ແຜນ ແລະ ການພັດທະນາໄຟຟ້ານໍ້າຕົກ. ວິທີການໃນການດຳເນີນກອງປະຊຸມ ໄດ້ສຸມໃສ່ການຄຸ້ມຄອງບັນຫາຕົວຈິງ ແລະ ການປັບປຸງວຽກງານແບບຕໍ່ເນື່ອງ ເພື່ອກ້າວໄປເຖິງການດຳເນີນວຽກງານແບບມີຄວາມຍືນຍົງ. ຮ່າງເອກະສານ ດັ່ງກ່າວ ໄດ້ນຳໃຊ້ຕົວຊີ້ວັດແບບຫຼາຍດ້ານ ທີ່ອອກແບບຂຶ້ນມາເພື່ອໃຫ້ ສາມາດເກັບກຳບັນຫາໃນຫຼາຍດ້ານ ຂອງການດຳເນີນວຽກງານແບບຍືນຍົງ.

ແຕ່ຕົວຊີ້ວັດສ່ວນຫຼາຍຍັງຕ້ອງໄດ້ຕິດພັນກັບມາດຕະຖານ ທີ່ມີເນື້ອໃນສໍາຄັນ ແລະ ສາມາດສະແດງໃຫ້ເຫັນຄວາມຄືບໜ້າຂອງວຽກງານໄດ້.

ໃນເມື່ອກອງປະຊຸມກ່ຽວກັບການຕີລາຄາປະເມີນຜົນ ຄວາມຍິນຍົງດ້ານສິ່ງ ແວດລ້ອມຂອງໄຟຟ້ານໍ້າຕົກ ໄດ້ເໝັນໜັກໃສ່ຄວາມສໍາຄັນ ກ່ຽວກັບການຕີ ລາຄາປະເມີນຜົນແບບກວ້າງຂວາງ ແຕ່ມັນບໍ່ທັນໄດ້ນໍາໃຊ້ໃນພາກຕົວຈິງ ຢ່າງຫລວງຫລາຍກ່ຽວກັບວ່າ ການຕີລາຄາປະເມີນດັ່ງກ່າວ ນີ້ຈະຖືກຄຸ້ມຄອງ ຄືແນວໃດ? ໃນນາມເປັນອະບວນການທາງດ້ານສັງຄົມ. ລັດຖະບານ ແລະ ຜູ້ພັດທະນາແມ່ນແຫຼ່ງອໍານວຍທີ່ສໍາຄັນ. ມີກົນໄກອັນໃດທີ່ກອງປະຊຸມສາມາດສະເໜີ ເພື່ອຮັບປະກັນໃຫ້ຜົນຂອງການຕີລາຄາປະເມີນຜົນ ໃຫ້ແກ່ປະຊາຊົນຊາບ? ໃນລັກສະນະ ທີ່ຄ້າຍຄືກັນນັ້ນ, ມີກົນໄກອັນໃດທີ່ກອງປະຊຸມສາມາດສະເໜີ ເພື່ອ ຮັບປະກັນວ່າ ບຸກຄົນທີ່ສາມທີ່ຕ້ອງການນໍາໃຊ້ເອກະສານ ສາມາດເອົາຫາແຫຼ່ງອໍ ານທີ່ສໍາຄັນ? ໃນນາມເປັນວິທີການແບບສະໝັກໃຈ (ໂດຍມີຫລັກການຄຸ້ມຄອງ ເປັນຂອງຕົນເອງ), ກອງປະຊຸມຕີລາຄາປະເມີນຜົນຄວາມຍິນຍົງຂອງໄຟຟ້າ ນໍ້າຕົກ ບໍ່ສາມາດບັງຄັບ ໃຫ້ມີການເປີດເຜີຍ, ການເອົາເຖິງອໍານວຍ ຫຼື ການມີ ສ່ວນຮ່ວມໃນລະດັບສະເພາະໃດໜຶ່ງໄດ້. ແຕ່ມັນສາມາດສະໜັບສະໜູນ ໃຫ້ມີ ມາດຕະຖານສູງກ່ຽວກັບການປົກຄອງບໍລິຫານທີ່ຢູ່ອ້ອມຮອບການນໍາໃຊ້ ຮ່າງ (ອ ວ ຄ ຟ).

ຢູ່ໃນເຂດພາກພື້ນແມ່ນໍ້າຂອງ, ການຫົດລອງນໍາໃຊ້ເອກະສານກ່ຽວກັບ ການຕີລາຄາປະເມີນຜົນຄວາມຍິນຍົງຂອງໄຟຟ້ານໍ້າຕົກ, ເຖິງວ່າຈະເປັນ ຮ່າງເອກະສານເທົ່ານັ້ນ, ສາມາດນໍາໄປສູ່ໂອກາດໃໝ່ ໃນການປຶກສາ ຫາລືທີ່ມີຄວາມໝາຍ ແລະ ເປັນລະບົບ. ຫົວຂໍ້ ຂອງການປຶກສາຫາລື ທີ່ໄດ້ຮັບການສະໜັບສະໜູນ ໂດຍການຫົດລອງນໍາໃຊ້ (ອ ວ ຄ ຟ) ລວມເອົາ ຄວາມຈໍາເປັນທາງດ້ານພະລັງງານ, ທາງເລືອກ ແລະ ຄ່າໃຊ້ຈ່າຍ ພ້ອມທັງ ມາດຕະຖານທາງດ້ານສິ່ງແວດລ້ອມ ແລະ ສັງຄົມຂອງໂຄງການໄຟຟ້ານໍ້າຕົກ

ຢູ່ໃນແຕ່ລະໄລຍະຂອງການພັດທະນາ ແລະ ການສະໜັບສະໜູນໂຄງການ. ບັນຫາກ່ຽວກັບຄວາມຍິນຍົງ ຂອງເຂດກ້ອງເຂື່ອນ, ການໄຫລວຽນຂອງນໍ້າ ເພື່ອສິ່ງແວດລ້ອມ, ການຕີລາຄາປະເມີນຜົນ ບັນຫາອໍານວຍສາຍແດນ ແລະ ບັນຫາໃນລະດັບອ່າງໂຕ່ງ ຈະສາມາດຊອກເຫັນໄດ້ຢູ່ໃນການຫົດລອງ. ພາກສ່ວນ ທີ່ກ່ຽວຂ້ອງສາມາດຮຽນຮູ້ຢ່າງຫລວງຫລາຍ ຈາກການເຮັດວຽກ ດ້ວຍການນໍາ ໃຊ້ຕົວຊີ້ວັດ ສາມ ຫາ ຫົກ ຕົວ ຢູ່ໃນໝວດທີ 1.

ແຕ່ວ່າ ການຄົ້ນຄວ້າບັນຫາດັ່ງກ່າວ ດ້ວຍວິທີການ ທີ່ມີການປຶກສາຫາລື ກັບຫຼາຍ ພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ, ແຜນຫົດລອງດັ່ງກ່າວນັ້ນ ຍັງຕ້ອງໄດ້ໃຫ້ໂອກາດ ສໍາລັບ ການມີສ່ວນຮ່ວມທີ່ມີຄວາມໝາຍ. ມັນມີຄວາມຫຍຸ້ງຍາກໃນການເບິ່ງບັນຫາວ່າ ການຫົດລອງແບບປົດໂດຍບໍ່ໃຫ້ຜູ້ອື່ນມີສ່ວນຮ່ວມນັ້ນ ຈະສາມາດ ປະຕິບັດໄດ້ຕາມ ຈຸດປະສົງຂອງກອງປະຊຸມຄືແນວໃດ? ເພື່ອການສ້າງເຕັກນິກໃນການຕີລາຄາປະ ເມີນຜົນ ກ່ຽວກັບຄວາມຍິນຍົງ ທີ່ທຸກພາກສ່ວນສາມາດຮັບຮອງໄດ້.

ກອງປະຊຸມຕີລາຄາປະເມີນຜົນກ່ຽວກັບຄວາມຍິນຍົງຂອງໄຟຟ້ານໍ້າຕົກ ໄດ້ໃຊ້ ຄວາມພະຍາຍາມຢ່າງຫລວງຫລາຍ ເອົາໃນການສ້າງ ຮ່າງເອກະສານສະບັບ ເດືອນ ສິງຫາ 2009. ມັນມີຄວາມເປັນໄປໄດ້ໃນການປັບປຸງເອກະສານ ເພີ່ມ ເຕີມ. ອີງໃສ່ຂໍ້ສັງເກດການຂອງພວກເຮົາ ໃນປີ 2009 ພວກເຮົາເຊື່ອວ່າກອງ ປະຊຸມຍິນດີຮັບເອົາຄໍາເຫັນຈາກປະຊາຊົນ ແລະ ຈະມີການພິຈາລະນາຄໍາເຫັນ ດັ່ງກ່າວນັ້ນຢ່າງຈິງຈັງ.

ໃນປີ 2010, ກອງປະຊຸມວ່າດ້ວຍການຕີລາຄາປະເມີນຜົນ ຄວາມຍິນຍົງຂອງ ໄຟຟ້ານໍ້າຕົກ ຄາດວ່າຈະມີການພັດທະນາວິທີການ ຕີລາຄາປະເມີນຜົນ ຊຶ່ງບໍ່ສະ ເພາະຈະເປັນວິທີການ “ທີ່ສາມາດນໍາໃຊ້ໃນພາກປະຕິບັດຕົວຈິງ, ມີຄວາມຈະແຈ້ງ ແລະ ພາວະວິໃສ” ແຕ່ພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງຍັງຈະສາມາດຮັບຮອງໄດ້. ຖ້າເປັນ ໄປຄືແນວນັ້ນ, ວຽກງານດັ່ງກ່າວນີ້ ຈະມີຄວາມຄືບໜ້າທີ່ສໍາຄັນ ຈາກວຽກງານທີ່ ໄດ້ປະຕິບັດໃນໄລຍະນີ້ ຢູ່ພາກພື້ນແມ່ນໍ້າຂອງ.

ຂໍ້ຄວາມສໍາຄັນທ້າຍເອກະສານ

- 1 ເອກະສານກ່ຽວກັບ ການຕິລາຄາປະເມີນຜົນຄວາມຍືນຍົງທາງດ້ານສິ່ງແວດລ້ອມ ຂອງສະມາຄົມໄຟຟ້ານໍ້າຕົກສາກົນ (2006) ເປັນເຄື່ອງມືແບບສະໝັກໃຈທີ່ພັດທະນາຂຶ້ນໂດຍສະມາຄົມໄຟຟ້ານໍ້າຕົກສາກົນ ເພື່ອຕິລາຄາປະເມີນຜົນການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດວຽກງານຂອງໂຄງການ ໂດຍສົມທຽບກັບບົດນໍາເພື່ອຄວາມຍືນຍົງຂອງສະມາຄົມໄຟຟ້ານໍ້າຕົກສາກົນ (2004).
- 2 ຜູ້ສະໜັບສະໜູນຕົ້ນຕໍ ຂອງກອງປະຊຸມດັ່ງກ່າວ ແມ່ນລັດຖະບານຂອງປະເທດ ນອກແວ, ເຢຍລະມັນ ແລະ ແອກລັງ. ໃນປີ 2009 ກອງປະຊຸມມີສະມາຊິກ 2 ຄົນຈາກອະແຜງໄຟຟ້ານໍ້າຕົກ (Hydro Tasmania; IHA) ແລະ 2 ຄົນຈາກອະແຜງການທາງດ້ານການເງິນ (ຕົວແທນ 1 ຄົນ ມາຈາກສະຖານບັນການເງິນ Equator Principles ແລະ ອີກ 1 ຄົນເປັນຜູ້ສື່ງເກດການຈາກທະນາຄານໂລກ); ມີສະມາຊິກ 4 ຄົນ ຈາກອົງການຈັດຕັ້ງສາກົນ ທີ່ບໍ່ແມ່ນໜ່ວຍງານຂອງລັດຖະບານ (World Wildlife fund, The Nature Conservancy, Transparency International and Oxfam); ແລະ ຕົວແທນ 6 ຄົນຈາກລັດຖະບານ (ປະເທດ ນອກແວ, ແອກລັງ, ເຢຍລະມັນ, ຈີນ (2 ຄົນ) ແລະ ຊໍາເລຍ).
- 3 ລູກຄ້າເຈລະຈາການຊື້ຂາຍໄຟຟ້າຈາກໂຄງການ ທີ່ເກີດຂຶ້ນຈາກອະບວນການທີ່ມີການດໍາເນີນການແຕ່ອັນລຸ່ມຫາຂຶ້ນເທິງ. ອະບວນການດັ່ງກ່າວນີ້ເລີ້ມຕົ້ນໂດຍ ຜູ້ພັດທະນາປະມູນໂຄງການກັບລັດຖະບານ ເພື່ອໃຫ້ໄດ້ສິດຜູ້ກວດາດໃນການລົງທຶນຢູ່ສະຖານທີ່ໂຄງການ. ຫຼັງຈາກນັ້ນຜູ້ພັດທະນາໂຄງການດໍາເນີນການເພື່ອສ້າງຄວາມຮູ້ໃຫ້ຫຼາຍຂຶ້ນ ກ່ຽວກັບຜົນກະທົບ, ຄ່າໃຊ້ຈ່າຍ ແລະ ຜົນຕອບແທນຈາກໂຄງການ. ຄວາມຮູ້ດັ່ງກ່າວສະໜັບສະໜູນບັນດາອັດຕະໂນມິຕິທີ່ມີການເຈລະຈາກັບລັດຖະບານ ແລະ ຜູ້ຊື້ໄຟຟ້າ. ສັນຍາດັ່ງກ່າວ

- ຈະກາຍເປັນເອກະສານທີ່ມີຄວາມສະລັບສັບຊ້ອນຫຼາຍຂຶ້ນ. ຫຼັງຈາກນັ້ນ, ປະຊາຊົນ ຈະເລີ້ມຮຽນຮູ້ກ່ຽວກັບລາຍລະອຽດຂອງໂຄງການ ແລະ ເຂົ້າຮ່ວມໃນການປຶກສາຫາລື. ຮອດໄລຍະເວລາດັ່ງກ່າວນັ້ນ, ຄວາມສາມາດປ່ຽນແປງໄດ້ຂອງຜູ້ສະໜັບສະໜູນໂຄງການ ເພື່ອທົບທວນການປະຕິບັດວຽກງານທາງດ້ານສິ່ງແວດລ້ອມ ແລະ ສັງຄົມ ເພື່ອຕອບສະໜອງການແກ້ບັນຫາ ຄໍາສິດຄໍາເຫັນຂອງປະຊາຊົນແມ່ນຈະຫຼຸດລົງ.
- 4 ກ່ຽວກັບການສະແດງໃຫ້ເຫັນຄວາມຕ້ອງການ, ຕົວຊີ້ວັດທີ່ໄກ້ຄຽງທີ່ສຸດຕໍ່ຈຸດດັ່ງກ່າວນີ້ ແມ່ນ “ຄຸນນະພາບຂອງການປຶກສາຫາລືກ່ຽວກັບຄວາມຕ້ອງການທີ່ສາມາດສະແດງໃຫ້ເຫັນໄດ້”.
- 5 ຕາມວິທີການໃນປັດຈຸບັນ, ແຜນການ ແລະ ໂຄງການທີ່ບໍ່ດີຈະຖືກຕິລາຄາປະເມີນຜົນ ໂດຍມີການເຂົ້າຮ່ວມຂອງພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງໃນອອບເຂດຈໍາກັດຊຶ່ງສາມາດໄດ້ຮັບຄະແນນສູງກວ່າແຜນການ ແລະ ໂຄງການ ທີ່ມີການຕິລາຄາປະເມີນຜົນແບບລະອຽດ ແລະ ຮອບດ້ານ
- 6 ກ່ຽວກັບບັນຫານີ້, ກອງປະຊຸມ ແລະ ພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງໄດ້ຊື້ໃຫ້ເຫັນອ້ມູນທີ່ມີຄວາມສໍາຄັນສູງ, ບັນຫາທີ່ມີສ່ວນພົວພັນກັບຫລາຍອະແຜງການຈໍານວນໜຶ່ງເຊັ່ນ : ສິດທິມະນຸດ, ບັນຫາໃນລະດັບອ່າງໂຕ່ງ ແລະ ບັນຫາອ້າມຊາຍແດນ, ການປ່ຽນແປງດິນຟ້າອາກາດ, ການສໍ້ລາດບັງຫລວງ, ການສື່ສານ, ຄວາມໂປ່ງໃສ, ບົດບາດຍິງ-ຊາຍ, ກົນໄກໃນການຮ້ອງຟ້ອງ, ຊີວິດການເປັນຢູ່, ຊຸມຊົນທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບ ແລະ ໄຟຟ້ານໍ້າຕົກທີ່ນໍາໃຊ້ເພື່ອຫຼາຍເປົ້າໝາຍ
- 7 ການນໍາໃຊ້ເລກໝາຍ ເພື່ອສັງລວມອ້ມູນທີ່ພົບເຫັນ ສາມາດເຮັດໃຫ້ມີຄວາມເຂົ້າໃຈທີ່ຜິດພາດຕໍ່ຄວາມເປັນພາວະວິໃສ

ເອກະສານອ້າງອີງ

- ARUP. 2009. HSAF Phase I Consultation: Consultation Outcomes Report. 27 February 2009. Leeds: Ove Arup & Partners Ltd.
- Blaauw, Martijn, and Duncan Pritchard. 2005. Epistemology A–Z. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Cavallo, Ernesto, Shannon Lawrence, and Aviva Imhof. 2008. Poverty Reduction in Laos: an Alternative Approach. In *Power Surge*, edited by S. Lawrence. Berkeley, CA: International Rivers.
- D'Sa, Antonette. 2005. Integrated resource planning (IRP) and power sector reform in developing countries. *Energy Policy* 33:1271–1285.
- Dore, John, Louis Lebel, and Jesse Manuta. 2004. Gaining Public Acceptance: a Strategic Priority of the World Commission on Dams. Background Paper for Proposed GPA EConference. Prepared for United Nations Environment Program (UNEP) Dams and Development Project (DDP). Chiang Mai: Unit for Social and Environmental Research.
- du Pont, Peter. 2005. Nam Theun 2 Hydropower Project (NT2). Impact of Energy Conservation, DSM, and Renewable Energy Generation on EGAT's Power Development Plan. Bangkok: World Bank.
- Dubash, Navroz K., Mairi Dupar, Smitu Kothari, and Tundu Lissu. 2001. A Watershed in Global Governance? An Independent Assessment of the World Commission on Dams: World Resources Institute, Lokayan and Lawyer's Environmental Action Team.
- Equator Principles. The Equator Principles: A benchmark for the financial industry to manage social and environmental issues in project financing 2006 Available from <http://www.equatorprinciples.com/principles.shtml>.
- Foran, Tira. 2009. Good principles in search of better developers? The Equator Principles and Mekong infrastructure development. USER Working Paper 200915WP. Chiang Mai, Thailand: Chiang Mai University, Unit for Social and Environmental Research (USER).
- Foran, Tira, and Kanokwan Manorom. 2009. Pak Mun Dam: Perpetually Contested? Chapter 3. In *Contested Waterscapes in the Mekong Region: Hydropower, Governance and Livelihoods*, edited by F. Molle, T. Foran and M. Kakonen. London: Earthscan Publications Ltd.
- Gibson, Robert B. 2006. Sustainability assessment: basic components of a practical approach. *Impact Assessment and Project Appraisal* 24 (3):170–182.
- Greacen, C. E., and Apsara Palettu. 2007. Electricity sector planning and hydropower. In *Democratizing Water Governance*, edited by L. Lebel, J. Dore, R. Daniel and Y. S. Koma. Chiang Mai: Mekong Press.
- Hydropower Sustainability Assessment Forum. 2009a. Draft Hydropower Sustainability Assessment Protocol – August 2009. Available (in four sections) from: http://www.hydropower.org/sustainable_hydropower/HSAF_Hydropower_Sustainability_Assessment_Protocol.html. International Hydropower Association, London.

- Hydropower Sustainability Assessment Forum. 2009b. Mapping of the World Commission on Dams Strategic Priorities within the Draft Hydropower Sustainability Assessment Protocol Content. August 2009. Available from: http://www.hydropower.org/sustainable_hydropower/HSAFMapping_of_WCD_Strategic_Priorities_within_the_Draft_HSAP_Content_August_2009.pdf. International Hydropower Association, London.
- International Finance Corporation. 2006. International Finance Corporation's Performance Standards on Social & Environmental Sustainability. 30 April 2006.
- International Hydropower Association. 2003. The Role of Hydropower in Sustainable Development. IHA White Paper February 2003. Sutton, Surrey, UK: International Hydropower Association.
- International Hydropower Association. 2006. Sustainability Assessment Protocol. London: International Hydropower Association.
- International Hydropower Association. 2009a. Hydropower Sustainability Assessment Forum. Response to Consultation Phase 1 Issues. (March 2009). London: International Hydropower Association.
- International Hydropower Association. 2009b. Hydropower Sustainability Assessment Protocol. Key components document. A consultation document for the work of the Hydropower Sustainability Assessment Forum Phase 1 Consultation. January–February 2009. International Hydropower Association.
- International Rivers. 2008. Social and Environmental Standards for Large Dams. Comparing the Strategic Priorities and Policy Principles of the World Commission on Dams, the Sustainability Guidelines and Sustainability Assessment Protocol of the International Hydropower Association, and the Performance Standards of the World Bank's International Finance Corporation. December 2008. Berkeley, CA: International Rivers.
- Lebel, Louis, John Dore, Rajesh Daniel, and Yang Saing Koma, eds. 2007. Democratizing water governance in the Mekong region. Chiang Mai: Mekong Press.
- Molle, Francois, Tira Foran, and Mira Kärnen, eds. 2009. Contested Waterscapes in the Mekong Region: Hydropower, Governance and Livelihoods. London: Earthscan Publications Ltd.
- Roundtable on Sustainable Palm Oil. 2007. RSPO Principles and Criteria for Sustainable Palm Oil Production. Including indicators and guidance. Available from: http://www.rspo.org/resource_centre/RSPO%20Principles%20&%20Criteria%20Document.pdf. Kuala Lumpur: Roundtable on Sustainable Palm Oil Secretariat.
- Sayer, Andrew. 2000. Realism in Social Science. London: Sage.
- Simon, Michael. 2009. Consulting impacted peoples. Presentation given to Hydropower Sustainability Assessment Forum. Meeting 5. Itaipu, Brazil. 9 December 2008. Melbourne: Oxfam Australia.
- Ubon Ratchatani University [UBU]. 2002. Khrong kan sueksa naew tang fuen fu rabop niwet withi chiwit lae chumchon thi dai rap phon krathop chak kan sang khuean pak mun [Project to Study Approaches to Restoration of the Ecology, Livelihood, and Communities Receiving Impacts from Construction of Pak Mun Dam]. Ubon Ratchatani: Ubon Ratchatani University.
- World Commission on Dams. 2000. Dams and Development: A New Framework for Decision Making. London: Earthscan Publications Ltd.
- Wright, Christopher, and Alexis Rwabizambuga. 2006. Institutional Pressures, Corporate Reputation, and Voluntary Codes of Conduct: An Examination of the Equator Principles. *Business and Society Review* 111 (1):89–117.

M-POWER

Mekong Program on Water
Environment and Resilience

M-POWER (Mekong Program on Water Environment and Resilience)

ເປັນການຮ່ວມມືໃນການສຶກສາຄົ້ນຄວ້າ ລະຫວ່າງການຈັດຕັ້ງທີ່ເປັນເຈົ້າການ ດຳເນີນໜ້າທີ່ໃນການສຶກສາຄົ້ນຄວ້າ ແລະ ພັດທະນານະໂຍບາຍ ຢູ່ໃນເຂດພາກພື້ນແມ່ນ້ຳຂອງ. ເປົ້າໝາຍສຸດທ້າຍຂອງ MPOWER's ແມ່ນເພື່ອປັບປຸງຄວາມໝັ້ນຄົງໃນການດຳລົງຊີວິດການເປັນຢູ່, ສຸກຂະພາບຂອງຄົນ ແລະ ລະບົບນິເວດ ຢູ່ໃນພາກພື້ນແມ່ນ້ຳຂອງ ໂດຍຜ່ານລະບົບການຄຸ້ມຄອງນ້ຳແບບປະຊາທິປະໄຕ, ແຜນທີ່ຈະເປັນການສັນນິຖານວ່າ ວິທີການອັນດຽວຂອງລະບົບປະຊາທິປະໄຕ ແມ່ນສອດຄ່ອງກັບ ທຸກສະພາບເງື່ອນໄຂ, ພວກເຮົາເຊື່ອວ່າການດຳເນີນການສຶກສາຄົ້ນຄວ້າສາມາດຊ່ວຍໃຫ້ສັງຄົມຄົ້ນຫາ ແລະ ປັບປຸງການຄຸ້ມຄອງບໍລິຫານນ້ຳ. ໂຄງການປັບປຸງການລົງທຶນເຂົ້າໃນການພັດທະນາໄຟຟ້ານ້ຳຕົກຢູ່ໃນເຂດແມ່ນ້ຳຂອງ ແມ່ນມີເປົ້າໝາຍເພື່ອຊອກຫາວິທີທາງ ແລະ ຊ່ວຍປັບປຸງ ການປົກຄອງບໍລິຫານທີ່ພົວພັນກັບການຕັດສິນບັນຫາກ່ຽວກັບການພັດທະນາພະລັງງານ ແລະ ຊັບພະຍາກອນນ້ຳ ຢູ່ໃນພາກພື້ນແມ່ນ້ຳຂອງ. ພວກເຮົາຖືວ່າການວາງແຜນພັດທະນາຊັບພະຍາກອນໄຟຟ້າແບບຮອບດ້ານ, (IRP) ແລະ ການດຳເນີນວຽກງານແບບສະໝັກໃຈ (ເຊັ່ນ : ການນຳໃຊ້ຮ່າງເອກະສານ (ອ ວ ຄ ຟ) ເປັນການດຳເນີນວຽກງານທີ່ສຳຄັນ ຊຶ່ງເວລາມີການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດ ຫລື ເມື່ອມີການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດ ດ້ວຍວິທີການແບບນີ້ສ່ວນຮ່ວມ ມັນຈະສາມາດຊ່ວຍປັບປຸງການຕັດສິນບັນຫາກ່ຽວກັບອະນາຄົດຂອງ ພະລັງງານ ແລະ ໄຟຟ້ານ້ຳຕົກ.

www.mpowernet.org